

รายงานการวิจัย

การศึกษาทัศนคติของชาวไทยมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อ
นโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐ

A STUDY OF VIEWPOINTS OF THE MUSLIMS IN THE SOUTHERN BORDER PROVINCES
TOWARDS THE GOVERNMENT POLICY ON CULTURAL ASSIMILATION

โรงเรียนตันหยงมัส

พรพันธ์ เขมกุลาศัย

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

งานวิจัยเรื่องนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

กระทรวงศึกษาธิการ

พฤษภาคม ๒๕๓๔

รายงานการวิจัย

การศึกษาทัศนคติของชาวไทยมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อ

นโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐ

A STUDY OF VIEWPOINTS OF THE MUSLIMS IN THE SOUTHERN BORDER PROVINCES

TOWARDS THE GOVERNMENT POLICY ON CULTURAL ASSIMILATION

พรพันธุ์ เขมคุณาศัย

โรงเรียนตันหยงมัส

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาทัศนคติของชาวไทยมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อนโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐ ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ

ขอขอบพระคุณ อาจารย์เทอศักดิ์ ถาวรสุทธิ อาจารย์ใหญ่โรงเรียนบางปะประชารักษ์ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ที่ได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับที่ปรึกษา รายงานการวิจัย ตลอดจนสนับสนุนและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอดมา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รับความกรุณาจากการให้คำปรึกษาหารือเป็นอย่างดียิ่งจากอาจารย์อารีเฟน อับดุลกาเคร์ ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดนราธิวาส กาโต๊ะอูมา ทอยิบ กาโต๊ะยุคิธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส และกาโต๊ะสิน คารามัน อคัตกาโต๊ะยุคิธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณ นายประคอง คงแก้ว อคัตปลัดอำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส และนายบุญณรงค์ กวีพันธ์ อคัตปลัดอำเภอรีโอเสาะ จังหวัดนราธิวาส ตลอดจนกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอระแงะ และอำเภอรีโอเสาะ ทุกคน ซึ่งได้ให้ความช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้

กราบขอบพระคุณ อาจารย์คอกเตอร์ฉันทิส ทองช่วย และรองศาสตราจารย์อุคม หนูทอง ซึ่งเป็นผู้วางพื้นฐานในการพัฒนาแนวความคิดดำเนินงานวิจัยแก่ผู้วิจัยมาโดยลำดับ

และงานวิจัยครั้งนี้คงไม่อาจสำเร็จได้ หากปราศจากคำชี้แนะ และอบรมสั่งสอนจากอาจารย์แก้ว เขมคุณาศัย ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

พรพันธุ์ เขมคุณาศัย

30 มกราคม 2535

การศึกษาภาระของชาวไทยมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อ

นโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐ

บทคัดย่อ

พรพันธุ์ เขมคุณาศัย

โรงเรียนตันหยงมัส

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

ชื่อโครงการ การศึกษาทัศนคติของชาวไทยมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อ
นโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐ

A STUDY OF VIEWPOINTS OF THE MUSLIMS

IN THE SOUTHERN BORDER PROVINCES TOWARDS

THE GOVERNMENT POLICY ON CULTURAL ASSIMILATION

ชื่อผู้วิจัย นางสาวพรพันธุ์ เขมคุณาศัย คุณวุฒิ กศ.ม. สถานที่ทำงาน โรงเรียน
กันหยงมีส อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส หมายเลขโทรศัพท์ ๒๗๑-๐๘๓

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติของชาวไทยมุสลิมจังหวัดชายแดน
ภาคใต้ที่มีต่อนโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐ ด้านภาษา ด้านความเชื่อ ด้านศาสนา
และด้านขนบธรรมเนียมประเพณี โดยกำหนดประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้นำศาสนา
ในท้องถิ่น ซึ่งได้แก่ อิมาม คอเต็บ หรือบิลัล จากทุกหมู่บ้านในเขตพื้นที่จังหวัดนราธิวาส
การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างได้พิจารณาโดยเปรียบเทียบขนาดของพื้นที่ในแต่ละอำเภอ และการ
เคลื่อนไหวของขบวนการโจรก่อการร้ายเป็นเกณฑ์ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๑๘๗ คน
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน ๒๖ ข้อ และ
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าคะแนนเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบน
มาตรฐาน

ผลการศึกษาทัศนคติของชาวไทยมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อนโยบาย
ผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐ พบว่า ผู้นำศาสนาในท้องถิ่นเห็นด้วยกับนโยบายด้าน

ความเชื่อเป็นอันหนึ่ง ร่องลงมา ได้แก่ นโยบายด้านศาสนา นโยบายด้านชนบ
ชนรณเณมประเพณี และนโยบายด้านภาษา ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า
นโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐด้านความเชื่อ ข้อ ๔ รัฐมุ่งปลูกฝังให้ชาวไทย
ที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความจงรักภักดีต่อสถาบันหลักของชาติ
คือ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เป็นนโยบายที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด

ข้อ เสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายทางวัฒนธรรมของรัฐ ให้สอดคล้อง
เหมาะสมกับสภาพสังคม วัฒนธรรม และความต้องการของท้องถิ่นที่สำคัญที่ได้จากการวิจัย
ครั้งนี้ คือ

ด้านการศึกษา และศาสนา รัฐควรส่งเสริมศาสนาอิสลามอย่างจริงจัง ทั้งใน
ด้านการจัดกิจกรรม การพัฒนาคุณภาพการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐบาล การ
สนับสนุนให้โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเปิดสอนศาสนาในระดับอุดมศึกษา การให้
วิทยากรสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาใช้ภาษามลายูท้องถิ่นในการสอน และ
การ เปิดโอกาสให้โรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้กำหนดนโยบาย และแผนงานของ
โรงเรียนเอง โดยรัฐควบคุมเฉพาะนโยบายหลัก

ด้านชนบชนรณเณมประเพณีและวัฒนธรรม รัฐควรเข้าใจในความแตกต่างทาง
วัฒนธรรม และมีความจริงใจในการยอมรับวัฒนธรรมของชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม
นอกจากนั้นควรให้การสนับสนุนในการอนุรักษ์ พันธุ์วัฒนธรรม และชนบชนรณเณมประเพณี
ของท้องถิ่น และไม่เข้าไปเปลี่ยนแปลงโดยพลการ แต่ควรส่งเสริมให้ดีขึ้น

ด้านภาษา รัฐควรส่งเสริมและเผยแพร่ภาษามลายูท้องถิ่น ตลอดจนสนับสนุนให้
ข้าราชการ เรียนรู้ เพื่อประโยชน์ในการสื่อสารกับประชาชนในพื้นที่

ด้านเศรษฐกิจและสังคม รัฐควรมุ่งเน้นพัฒนาชนบท โดยเฉพาะการแก้ปัญหาด้าน
เศรษฐกิจ การส่งเสริมความรู้ด้านอาชีพ และด้านความเป็นอยู่ของประชาชน ตลอดจนการ
ปราบปรามไม่ให้มีสถานเริงรมย์และก่อกำจัดแหล่งอบายมุขออกจากพื้นที่ในจังหวัดชายแดน
ภาคใต้ให้หมดสิ้น

ด้านการบริหารและการปกครอง รัฐต้องเลือกเพนข้าราชการที่มีความจริงใจ
และมีความเข้าใจในวัฒนธรรมอิสลามเป็นอย่างดี ทั้งนี้เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัด
ชายแดนภาคใต้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และควรให้ผู้นำศาสนาในท้องถิ่นได้มีบทบาท
ในการแก้ปัญหา และพัฒนาท้องถิ่นตามศักยภาพ เพราะผู้นำศาสนาก็กล่าวเป็นผู้มีบทบาท
สูง ทั้งในศาสนาและด้านสังคม ซึ่งชุมชนให้ความเคารพและเชื่อถือ

A STUDY OF VIEWPOINTS OF THE MUSLIMS IN THE SOUTHERN BORDER PROVINCES

TOWARDS THE GOVERNMENT POLICY ON CULTURAL ASSIMILATION

AN ABSTRACT

PORNPHAN KHEMAKHUNASAI

TANYONGMAS SCHOOL
DEPARTMENT OF GENERAL EDUCATION
MINISTRY OF EDUCATION

The purpose of this research was to study the viewpoints of the Muslims in the Southern border provinces towards the government policy on cultural assimilations : language , belief , religion , customs and traditions. The research samples were composed of 147 local religious leaders from the villages in the area of Narathiwat Province. The technique of Multi-Stage Sampling was applied in sampling. The data gathering instrument was 26 items rating scale questionnaires and the data were analyzed using percentage calculations, arithmetic mean and standard deviation.

On the findings of the study , it was found that the local religious leaders generally agreed to, the first, the belief policy, followed by the religion, the customs and traditions and language. Taking into consideration, the fourth believable policy inculcating the Muslims in the Southern border provinces to be loyal to the national institutions was found at the highest mean.

The suggestion proposed in this study was that the government should provide the cultural policy setting to be compatible with the local environment, social condition , problems and needs of the community.

The suggestions of the study were as follow :

The problems of education and religion, the most important problem was that the government should develop

Islamic Study Teaching in a government school and also encourage Islamic Study Development in Islamic Private School, including college and university; all the same the government should give equal opportunity for the teachers to use the Malayu dialect in the primary school, admitted the school's policy under the government control.

The government should accept the cultural differences, and also support customs and traditions in districts, provide cultural development to be more appropriate to local conditions and needs.

With respect of the economic and social problems encountered, the government should emphasize life quality development and promote local occupations in rural area villages.

Administrative and politic problem, the government had to choose the administrators who have responsibility, honesty, and morality and also be adjust themselves to the social environment and try to acquire knowledge about Muslim culture, encourage the local religious leaders to survey existing-conditions, problems and needs to obtain guidelinnes for local development, promote the participation of the local leaders in rural area village development projects.

สารบัญ

บทที่	หน้า
๑	๑
บทนำ	๑
ความสำคัญและที่มาของปัญหา	๑
จุดมุ่งหมายของการวิจัย	๔
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย	๔
ข้อตกลงเบื้องต้น	๔
ขอบเขตของการวิจัย	๖
คำนิยามศัพท์เฉพาะ	๗
๒	๘
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๘
เอกสารที่เกี่ยวข้อง	๘
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๒๑
๓	๒๖
วิธีดำเนินการวิจัย	๒๖
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๒๖
เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล	๒๘
วิธีสร้างเครื่องมือ	๒๘
วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล	๒๙
การวิเคราะห์ข้อมูล	๓๐
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๓๑

๔	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๓๓
	สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๓๓
	การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๓๓
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๓๓
๕	สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๕๓
	จุดมุ่งหมายของการวิจัย	๕๓
	ขอบเขตของการวิจัย	๕๓
	เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล	๕๔
	สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๕๔
	อภิปรายผล	๕๓
	ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป	๖๔
	บรรณานุกรม	๖๕
	ภาคผนวก	๗๐

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

๑	แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกเป็นรายอำเภอ รายตำบล จำนวนหมู่บ้านในแต่ละตำบล และจำนวนมีสยัคิในแต่ละตำบล	๒๗
๒	แสดงร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล จำแนกตามข้อมูลส่วนตัว	๓๔
๓	แสดงค่าคะแนนเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของ นโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐ ตามทรรศนะของ ผู้นำศาสนาในท้องถิ่นเป็นรายตำบล ๔ ตำบล	๓๓
๔	แสดงค่าคะแนนเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของ นโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐ ตามทรรศนะของ ผู้นำศาสนาในท้องถิ่นบ้านภาษา เป็นรายข้อ	๓๕
๕	แสดงค่าคะแนนเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของ นโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐ ตามทรรศนะของ ผู้นำศาสนาในท้องถิ่นบ้านความเชื่อ เป็นรายข้อ	๔๒
๖	แสดงค่าคะแนนเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของ นโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐ ตามทรรศนะของ ผู้นำศาสนาในท้องถิ่นบ้านศาสนา เป็นรายข้อ	๔๔
๗	แสดงค่าคะแนนเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของ นโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐ ตามทรรศนะของ ผู้นำศาสนาในท้องถิ่นบ้านชนบทรรมนิยมประเพณี เป็นรายข้อ ...	๔๖

บทที่ ๑

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งได้แก่ จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส จังหวัดสตูล และจังหวัดสงขลา ก่อปรกัวยกกลุ่มชนที่นับถือศาสนาอิสลามถึงร้อยละ ๘๐^๑ จึงทำให้ลักษณะสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชนดังกล่าวแตกต่างไปจากชาวไทยโดยทั่วไป ทั้งนี้รัฐจึงได้ยึดถือนโยบายผสมกลมกลืนเป็นหลักในการแก้ไขปัญหา^๒ เป็นคัมว่า นโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม เพื่อให้ชาวไทยมุสลิมเกิดความรู้สึกเป็นไทยร้อยเปอร์เซ็นต์^๓ นั่นคือ การพยายามให้ชาวไทยมุสลิมค่อยๆเปลี่ยนวิถีชีวิต ความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีของตนให้กลมกลืนหรือสอดคล้องกับวัฒนธรรมของชาวไทยส่วนใหญ่ โดยผ่านทางกระบวนการสังคมนิยม (SOCIALIZATION) จนในที่สุดชาวไทยมุสลิมจะไม่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเอง หรืออีกนัยหนึ่งรัฐได้ยึดแนวการสร้างบูรณาการแห่งชาติ ที่จะทำให้กลุ่มวัฒนธรรมมุสลิมยอมรับวัฒนธรรมไทย โดยการนำเอาแบบแผนทางอาณาจักร (SECULARITY) เข้าไปแทนที่แบบแผนทางศาสนธรรมของชาวไทยมุสลิม และในบางยุคบางสมัยนโยบายทางวัฒนธรรมของรัฐ เช่น สมัย "มาลानำไทย" ของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ก็มุ่งล้มล้างแบบแผนทางวัฒนธรรมของ

^๑ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๒๙ . หน้า ๑๗๐

^๒ สุวิทย์ สุทธานุกุล . "ชนกลุ่มน้อยกับความมั่นคงของชาติ : ประสพการณ์ของประเทศไทย," ใน รอยราวในสังคมไทยบูรณาการกับปัญหาความมั่นคงของชาติ . ๒๕๓๑ . หน้า ๒๕

^๓ อารง สุทธศาสตร์ . ปัญหาความขัดแย้งในสี่จังหวัดภาคใต้ . ๒๕๑๔ . หน้า ๒๒๔ .

ชนชาวมุสลิมอย่างซัดจัง แต่ชาวมุสลิมเกือบทั้งหมดก็ยังพยายามที่จะดำรงรักษาไว้ซึ่งแบบแผนทางวัฒนธรรมของตน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องภาษา การแต่งกาย หรือระเบียบประเพณีต่างๆ * หรือในสมัยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี และนายประสงค์ สุ่นศิริเป็นเลขาธิการสภาแห่งความมั่นคงนั้น ได้มีคำสั่งด้วยความเห็นชอบของกระทรวงมหาดไทย และกระทรวงศึกษาธิการ พร้อมทั้งเจ้าหน้าที่ข่าวกรองระดับสูงห้ามมิให้มุสลิมตั้งโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามขึ้น ๗ ที่ใดอีกนอกจากที่ได้มีอยู่ก่อนแล้ว ทั้งนี้ยกเว้นในห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ นี่เป็นจุดบอดของรัฐประศาสน์ เพราะมุสลิมทุกคนต้องเรียนรู้ภาษาอาหรับให้อ่านอัล-กุรอานได้ เพื่อจะปฏิบัติศาสนกิจโดยถูกต้อง การสั่งห้ามเช่นนี้เป็นการลิดรอนสิทธิและเสรีภาพอย่างเปิดเผย ทำให้มองรัฐบาลในแง่ลบที่ต้องการจำกัดสิทธิโดยกำเนิดของชาวไทยมุสลิม ^๒ เพราะฉะนั้นกระบวนการผสมผสานแห่งชาติที่รัฐพยายามกระทำอยู่นั้น ในทัศนะของชาวไทยมุสลิมก็เท่ากับ "การล้มละลายทางวัฒนธรรม" ^๓ และผลที่ตามมาก็คือ ความไม่เข้าใจ การไม่ยอมรับ การเพิกเฉย การต่อต้าน ตลอดจนการเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐ ดังข้อเขียนของอารง สุทธานาคัน ที่ว่า

การผสมกลมกลืนในทางวัฒนธรรมแท้ที่จริง คือ นโยบายที่พยายามจะบีบคั้นวัฒนธรรมและเชื้อชาติต่างๆ ให้เหลือเป็นเชื้อชาติและวัฒนธรรมเดียว นโยบายเช่นนั้นนอกจากจะไม่เหมาะสมสำหรับประเทศที่ยึดมั่นในระบอบเสรีประชาธิปไตยแล้ว ยังเป็นนโยบายที่ปฏิบัติไม่ได้อีกด้วย ยิ่งถ้าเอาไปใช้กับชาวไทยมุสลิมก็จะยิ่งเลวร้ายยิ่ง ทั้งนี้ก็เพราะชาวไทยมุสลิมโดยทั่วไปแล้วยึดมั่นในเอกลักษณ์ของศาสนาวัฒนธรรมอย่างเหนียวแน่น นอกนี้แล้วชาวไทย

* อุทัย กุลยเกษม. "บูรณาการแห่งชาติและปัญหาความมั่นคง : กรณีชาวมุสลิมเชื้อสายมลายูในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย," ใน รอยร้าวในสังคมไทย * บูรณาการกับปัญหาความมั่นคงของชาติ . หน้า ๒๓๖-๒๔๕ .

^๒ ก็เรก กุลศิริสวัสดิ์. "อิสลามในสังคมไทย," ใน เอกสารการสอนชุดวิชาความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย . หน้า ๔๘๒ .

^๓ วิโรจน์ ราชรักษ์ . การเสริมสร้างความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ก่อนล่าง . หน้า ๓๔ .

มุสลิมในสี่จังหวัดภาคใต้ยังมีความสำนึกในทางประวัติศาสตร์ ประเพณี และภาษาสูงอยู่
อีกด้วย ความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงเอกลักษณ์ของเขาจึงมักจะก่อให้เกิดปฏิกริยาต่อต้าน
เสมอ

ซึ่งจะเห็นได้จากปัญหาสำคัญที่กำลังคุกรุ่นอยู่ ๒ ประการ คือ ความไม่สงบ ความไม่เข้าใจ
และความหวาดระแวงระหว่างชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้กับรัฐบาล ๒ แม้ว่ารัฐ
จะพยายามแก้ไขปัญหาค้างกล่าว โดยดำเนินการทั้งในรูปของพระราชกฤษฎีกา มติคณะรัฐมนตรี
ตลอดจนโครงการของกระทรวงทบวงกรมและหน่วยงานต่างๆ แต่การดำเนินการดังกล่าวยังไม่
มีอาจขจัดปัญหาข้างต้นได้ ด้วยเหตุนี้รัฐจึงควรทบทวนนโยบาย มาตรการ และแนวทางปฏิบัติ
ในการแก้ไขปัญหานั้นที่จะนำมาใช้กับชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีความยึดมั่นใน
แบบแผนทางวัฒนธรรมของตนอย่างเคร่งครัด ดังนั้นการจัดทำรายงานการวิจัยเรื่อง "การศึกษา
ทัศนคติของชาวไทยมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อนโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของ
รัฐ " จึงเป็นแนวทางหนึ่งซึ่งจะช่วยให้รัฐสามารถกำหนดนโยบายด้านวัฒนธรรมให้เป็นไปใน
ทิศทางที่สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพสังคม วัฒนธรรม ตลอดจนความต้องการของชาวไทย
มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างแท้จริง ขณะเดียวกันก็จะช่วยขจัดปัญหาความขัดแย้งอัน
เนื่องมาจากความแตกต่างทางวัฒนธรรมให้หมดสิ้นไป และจะก่อให้เกิดความสงบสุขในจังหวัด
ชายแดนภาคใต้ ตลอดจนส่งผลต่อการพัฒนาภาคใต้และประเทศไทยโดยรวม

* อารง สุทธศาสตร์ . ปัญหาความขัดแย้งในสี่จังหวัดภาคใต้ . ๒๕๑๘ . หน้า ๒๓๑.

๒ สุวรรณ กุสุจรีต และคณะ . เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาครูประจำการและ
บุคลากรทางการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ตามโครงการพัฒนาครูประจำการและบุคลากรทาง
การศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๓๔ . ๒๕๓๔ . หน้า ๖๗-๖๘ .

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อศึกษาทัศนคติของชาวไทยมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อนโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐ คำานภาษา คำานความเชื่อ คำานศาสนา และคำานขนบธรรมเนียมประเพณี

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

- ๑. ผลการวิจัยจะทำให้ทราบทัศนคติของชาวไทยมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อนโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐ
- ๒. ผลการวิจัยจะช่วยให้ทราบความต้องการในการกำหนดทิศทางการวัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้
- ๓. ผลการวิจัยจะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้รัฐสามารถกำหนดนโยบายคำานวัฒนธรรมได้สอดคล้องกับความต้องการของชาวไทยมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้
- ๔. ผลการวิจัยจะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยลบล้างความขัดแย้งในเรื่องความแตกต่างทางวัฒนธรรม
- ๕. ผลการวิจัยจะช่วยให้เกิดความสงบสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และส่งผลต่อการพัฒนาภาคใต้ ตลอดจนประเทศไทยโดยรวม

ข้อตกลงเบื้องต้น

๑. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาจากผู้นำศาสนาในท้องถิ่น ซึ่งได้แก่ อิมาม คอเค็บ หรือ บิลัล เพราะผู้วิจัยเชื่อว่า ผู้นำศาสนาในท้องถิ่นดังกล่าว เป็นผู้มีความสำคัญในการสื่อ/ชี้นำความคิดคำานต่าง ๆ ให้แก่ท้องถิ่น/ชุมชน ดังข้อเขียนของวินัย สะมะอูน ในหนังสือพิมพ์มติชนรายวัน ฉบับวันอังคารที่ ๑๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๓ ตอนหนึ่งว่า อิมาม กรรมากรรมมัสยิด ... เป็นบุคคลที่มีบทบาทในพื้นที่มากที่สุดในการสร้างทัศนคติในทางหนึ่งทางใด * และซัจกัฎ บูรุษพัฒนา

* วินัย สะมะอูน . "ความหวังใหม่ (ฮารับันบารู) ความหวังของใคร ?," มติชนรายวัน . ๑๒ มิถุนายน ๒๕๓๓ . หน้า ๘ .

ได้กล่าวไว้ในงานเขียนเรื่อง ปัญหาและอุปสรรคในการผสมกลมกลืนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตอนหนึ่งว่า การหาทางชักจูงให้ชาวไทยมุสลิมตระหนักในความเป็นไทย มีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชาติไทย มีความเลื่อมใสในรัฐบาล จึงควรมุ่งไปที่บรรดาผู้นำมุสลิมก่อน ซึ่งได้แก่ ผู้นำทางศาสนานั้นเอง บุคคลเหล่านี้จะเป็นตัวเชื่อมโยงให้ราษฎรหันมาตระหนักในความเป็นไทยมากยิ่งขึ้น * ดังนั้นการศึกษาทัศนคติของชาวไทยมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อก่อนนโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐจากผู้นำศาสนาในท้องถิ่นข้างต้น จะทำให้ทราบหาที่ ความรู้สึก ความต้องการ ตลอดจนความคิดเห็น และได้คำตอบที่ตรงเป้าหมาย

๒. การวิจัยครั้งนี้กำหนดกลุ่มตัวอย่างประมาณร้อยละ ๓๐ จากจำนวนประชากรทั้งหมด

๓. การวิจัยครั้งนี้ได้พิจารณาคัดเลือกอำเภอระแงะ และอำเภอหรือเสาะ จังหวัดนราธิวาสเป็นพื้นที่ในการวิจัย เพราะ

๓.๑ การเก็บข้อมูลในลักษณะเจาะลึกทุกจุดของพื้นที่โดยการประมวลคำตอบจากทุกหมู่บ้านของกลุ่มตัวอย่าง จะให้ภาพหรือคำตอบที่แน่นอน ชัดเจน และตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ทั้งในด้านการแสดงทัศนคติต่อคำถามในแบบสอบถาม และการแสดงความคิดเห็นส่วนตัว

๓.๒ อำเภอระแงะ และอำเภอหรือเสาะ เป็นอำเภอที่ใหญ่เป็นอันดับหนึ่ง และอันดับสองของจังหวัดตามลำดับ กล่าวคือ อำเภอระแงะมี ๑๐ ตำบล ๗๑ หมู่บ้าน และอำเภอหรือเสาะมี ๕ ตำบล ๖๔ หมู่บ้าน

๓.๓ พื้นที่ในเขตอำเภอระแงะ และอำเภอหรือเสาะ มีการเคลื่อนไหวของกระบวนการโจรก่อการร้ายมากที่สุดเป็นอันดับ ๒ และอันดับ ๔ ตามลำดับ โดยเปรียบเทียบ

* ชัยภักดิ์ บุญวัฒน์ . ปัญหาและอุปสรรคในการผสมกลมกลืนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ . ๒๕๑๖ . หน้า ๑๓๑ .

ความดีทั้ง ๆ อำเภอลำปาง จังหวัดนราธิวาส * นอกจากนั้นอำเภอระแงะ และอำเภอรือเสาะ
ยังเป็นตำบลที่มีการก่อการร้ายในลักษณะรุนแรงเมื่อเปรียบเทียบกับอำเภออื่นๆในจังหวัด
นราธิวาส

๔. นโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐที่นำมาเป็นข้อคำถามในการวิจัยตามที่
ระบุไว้ในคำนิยามศัพท์เฉพาะในงานวิจัยครั้งนี้ แม้ว่านโยบายบางข้อจะไม่ได้ดำเนินการต่อหรือ
ประกาศยกเลิกแล้ว เช่น นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ ซึ่งสภาความมั่นคงแห่งชาติเสนอแนะ
ต่อคณะรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบ เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๒๑ เป็นต้น แต่ผู้วิจัย
เห็นว่า ผลการดำเนินการตามนโยบายในแนวปฏิบัติจะปรากฏใน ๒ ลักษณะ คือ นโยบายบาง
ข้อก่อให้เกิดปัญหาพื้นฐานอันส่งผลก่อให้เกิดความไม่เข้าใจระหว่างประชาชนในพื้นที่กับรัฐ และ
นโยบายบางข้อก่อให้เกิดผลทางบวกซึ่งควรดำเนินการสานต่ออย่างต่อเนื่อง ดังนั้นงานวิจัย
ครั้งนี้จึงยังคงนโยบายข้างต้นไว้ ทั้งนี้เพื่อจะได้ทราบทัศนคติของชาวไทยมุสลิมในจังหวัด
ชายแดนภาคใต้ที่มีต่อนโยบายดังกล่าว ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการตัดสินใจ / วางแผน กำหนด
นโยบายให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพสังคมและวัฒนธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาทัศนคติของชาวไทยมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อนโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐด้านภาษา ด้านความเชื่อ ด้านศาสนา และด้านขนบธรรมเนียมประเพณี

๒. ขอบเขตด้านประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้นำศาสนาในท้องถิ่น ซึ่งได้แก่ อิมาม คอเต็บ หรือบิลัดจากทุกหมู่บ้านในเขตพื้นที่จังหวัดนราธิวาส จำนวน ๔๗๕ คน

* สุวรรณ กุสุจรีติ และคณะ. เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาการประชุมและบุคลากรทางการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ตามโครงการพัฒนาการประชุมและบุคลากรทางการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๓๔-๒๕๓๕. หน้า ๗๕-๗๖

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้นำศาสนาในท้องถิ่น ได้แก่ อิมาม คอเต็บ หรือมิสลิ ซึ่งได้มาโดยการพิจารณาคัดเลือกตามข้อมูลที่กำหนดไว้ในข้อตกลงเบื้องต้น ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ๑๘๓ คน จากทุกมัสยิดในเขตอำเภอระแงะ และอำเภอหรือเสาะ จังหวัด นราธิวาส โดยสำรวจข้อมูลจากสำนักงานศึกษาธิการอำเภอระแงะ และสำนักงานศึกษาธิการ อำเภอหรือเสาะ ทั้งนี้ อำเภอระแงะ จำนวนหมู่บ้าน ๖๔ หมู่บ้าน จำนวนมัสยิด ๘๘ มัสยิด และ อำเภอหรือเสาะ จำนวนหมู่บ้าน ๖๔ หมู่บ้าน จำนวนมัสยิด ๖๓ มัสยิด เมื่อทำการร้อยละของกลุ่ม ตัวอย่างจากจำนวนประชากรทั้งหมด จะได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนประมาณร้อยละ ๓๐

ค่านิยมศัพท์เฉพาะ

นโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐ หมายถึง นโยบายที่มีเป้าหมายเพื่อขจัด ความแตกต่างทางวัฒนธรรม ซึ่งกำหนดโดยรัฐ หน่วยงานของรัฐ ได้แก่ มติคณะรัฐมนตรี คำสั่ง สำนักนายกรัฐมนตรี และแผนงานโครงการที่สอดคล้องกับนโยบายดังกล่าว ซึ่งผู้วิจัยนำมาเป็น กรอบในการกำหนดข้อคำถามที่เกี่ยวกับนโยบายทางวัฒนธรรมของรัฐทั้งด้านภาษา ด้านความเชื่อ ด้านศาสนาและด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ดังต่อไปนี้

๑. นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ ซึ่งสภาความมั่นคงแห่งชาติเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๒๑ *
๒. นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ ซึ่งสภาความมั่นคงแห่งชาติเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๓๒ ^๒

* ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ . เอกสารประกอบการบรรยาย โครงการบูรณิเทศข้าราชการ . ๒๕๒๖ . หน้า ๑๒-๑๓ .

^๒ สุวรรณ กุสุจิริต และคณะ . เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาครูประจำการและบุคลากรทางการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามโครงการพัฒนาครูประจำการและบุคลากรทางการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ๒๕๓๔ . ๒๕๓๔ . หน้า ๖๕-๑๐๐ .

๓. แผนแกนนโยบายเพื่อยุติสถานการณ์ก่อการร้าย และสร้างสันติสุขถาวรในจังหวัดชายแดนภาคใต้ *

๔. คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ ๖๕/๒๕๒๕ ^๒

๕. มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๑๔ และมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๒๐ ^๓

๖. นโยบายของกองทัพภาคที่ ๔ ^๔ และแนวทางการปฏิบัติของผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ของกองทัพภาคที่ ๔ ^๕

๗. แผนงานและโครงการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ระยะ ๓ ปี ๒๕๓๑-๒๕๓๔ ^๖

* สุวรรณ กุสุจรีต และคณะ . เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาการประชุมและบุคลากรทางการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามโครงการพัฒนาครูประจำการและบุคลากรทางการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๓๔ . ๒๕๓๔ . หน้า ๕๓-๕๕ .

^๒ ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ร่วมกับสำนักงานศึกษาธิการ เขต เขตการศึกษา ๒ . เอกสารประกอบการบรรยายวิชาสถานการณ์ความมั่นคงของจังหวัดชายแดนภาคใต้ . ๒๕๓๑ . หน้า ๑๘-๒๒ .

^๓ ก. หน้า ๓๑-๓๒ .

^๔ ก. หน้า ๕๓-๕๕

^๕ สำนักงานศึกษาธิการ เขต เขตการศึกษา ๒ กองทัพภาคที่ ๔ . แนวทางการปฏิบัติผู้ปฏิบัติงานจังหวัดชายแดนภาคใต้ . ๒๕๓๔ . หน้า ๑-๔๐ .

^๖ ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ร่วมกับสำนักงานศึกษาธิการ เขต เขตการศึกษา ๒ . เอกสารประกอบการบรรยายวิชาสภาพปัจจุบันและนโยบายของรัฐในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ . ๒๕๓๑ . หน้า ๒๐-๒๒ .

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นภูมิภาคหนึ่งที่รัฐมุ่งจะบูรณาการโดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดความมั่นคงแห่งชาติอันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศโดยส่วนรวม ด้วยเหตุนี้การกำหนดนโยบายของรัฐเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ในแต่ละยุคแต่ละสมัย จึงพิจารณาโดยหวังให้เกิดผลข้างต้นเป็นประการสำคัญ อย่างไรก็ตามการพิจารณาเพื่อหวังผลแต่เพียงด้านเดียวดังกล่าว โดยมองข้ามองค์ประกอบหรือปัจจัยแวดล้อมต่างๆทางสังคมและวัฒนธรรมใต้อาจก่อให้เกิดภาพลบมากยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากผลกระทบทั้งในแง่การบริหารงานของรัฐ และความสงบสุขของประชาชน ทั้งนี้เพราะความไม่สอดคล้องระหว่างการกำหนดนโยบายและการดำเนินนโยบาย กับสภาพสังคมและวัฒนธรรมโดยรวมของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในบทนี้จะกล่าวเฉพาะถึงสภาพปัญหา มูลเหตุแห่งปัญหา ตลอดจนผลกระทบของปัญหา ทั้งที่เป็นปัญหาพื้นฐาน และปัญหาอันเนื่องมาจากการกำหนดนโยบาย และการปฏิบัตินโยบายเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ของรัฐบางประการ ซึ่งมีผู้ศึกษาไว้ทั้งในลักษณะของเอกสาร ตำราทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ในแต่ละระดับ ตลอดจนรายงานการวิจัยต่างๆ ทั้งนี้เพื่อช่วยให้มองเห็นสภาพความเป็นจริงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเป็นพื้นฐาน ตลอดจนแนวทางในการดำเนินการวิจัยเรื่อง "การศึกษาทัศนคติของชาวมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อนโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐ"

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

สภาพปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะปัญหาค่านิยมวัฒนธรรมใต้อาจมีผู้สนใจศึกษา และแสดงข้อเท็จจริง ตลอดจนทัศนคติในแง่มุมต่างๆ ไว้ดังนี้

อารง สุทธศาสตร์ ใต้อศึกษาปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้พบว่ามีสาเหตุสรุปได้ ๒ ประการ คือ การกำหนดนโยบายของรัฐทั้งด้านศาสนา และภาษาไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น และการปฏิบัติของข้าราชการที่ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคม

ของท้องถิ่นได้ ทั้งรายละเอียดในหนังสือปัญหาความขัดแย้งในสี่จังหวัดภาคใต้ ว่า

ศาสนาอิสลามมีลักษณะแตกต่างจากศาสนาอื่นอยู่หลายประการ ประการที่สำคัญ คือ เป็นศาสนาที่มีบทกำหนดความเชื่อ และการปฏิบัติเกือบทุกแง่ทุกมุม มีคำสอนเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ ศิลปะศาสตร์ จริยศาสตร์ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ฯลฯ มีคำสอนทั้งในระดับนโยบาย ทั่วไป และในระดับการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน มีคำสอนเกี่ยวกับโลกหน้าและโลกนี้อย่างสมบูรณ์ สรุปแล้วแทบจะเรียกได้ว่า ไม่มีพฤติกรรมใด หรือแนวความคิดใดของมนุษย์ที่จะพ้นจากขอบข่ายของศาสนาอิสลาม... เมื่อศาสนาวัฒนธรรมมีความสำคัญนี้ สังคมจึงมีความสำนึกร่วมกันตามธรรมชาติว่า จะต้องปกป้องรักษาศาสนาวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป ความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงส่วนใดจะทำให้สังคมรู้สึกว่าจะทำลาย สังคมมักจะต่อต้านเป็นอันคับแค้นเสมอ ถึงแม้การเปลี่ยนแปลงนั้นจะกระทำด้วยเจตนาที่ดีก็ตาม เช่น นโยบายการปรับปรุงโรงเรียนปอเนาะ (โรงเรียนสอนศาสนา) ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยให้เปลี่ยนสภาพมาเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม เป็นต้น ในระยะแรกนโยบายนี้ได้ รับการต่อต้านจากโต๊ะครูเป็นจำนวนมาก แม้กระทั่งในปัจจุบันก็ยังมีปอเนาะจำนวนมากที่ไม่ยอมรับนโยบายดังกล่าว หรือโครงการยกเลิกสอนภาษามลายูในโรงเรียนชั้นประถมศึกษา ซึ่งได้กระทำมาแล้วนั้น ก็ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ต่อต้านจากประชาชน ปฏิกริยาต่อต้านต่อการเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ มักจะทำให้วงการราชการเข้าใจว่า ประชาชนไม่คอยยอมรับความเป็นไทย หรือมลายูในศาสนาวัฒนธรรม... แต่เอกลักษณ์ของชาวไทยมุสลิมในสี่จังหวัดภาคใต้ไม่ได้เปลี่ยนง่าย ๆ ดังที่เข้าใจกัน เมื่อรัฐบาลยกเลิกภาษามลายูในโรงเรียนของรัฐบาล ประชาชนก็สอนภาษานี้ให้ลูกหลานของตนตามบ้าน ชาวไทยพุทธที่อพยพจากภูมิภาคอื่นเข้าตั้งถิ่นฐานในสี่จังหวัดภาคใต้ก็ขัดแย้งกับมุสลิมท้องถิ่น หรือไม่ก็ถูกมุสลิมกลืนกลืนในทางวัฒนธรรม โรงเรียนปอเนาะส่วนมากก็อยากจะคงสภาพเดิมอยู่ ที่แปรสภาพมาเป็นโรงเรียนราษฎร์มีจำนวนไม่มากนัก ถึงแม้ปอเนาะที่แปรสภาพแล้ว ก็ยังคงรักษาเอกลักษณ์ของปอเนาะแบบเดิมอยู่เป็นส่วนใหญ่ สรุปแล้วเอกลักษณ์ทางประวัติศาสตร์ ศาสนาวัฒนธรรม และภาษาก็ยังคงอยู่ในสี่จังหวัดภาคใต้

...

รัฐควรจะต้องหลีกเลี่ยงการเข้าไปพัวพันกับเอกลักษณ์ของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในลักษณะของการเปลี่ยนแปลงหรือลบล้าง เช่น ไปเปลี่ยนโครงสร้างของความเชื่อถือ ลัทธิพิธีกรรมต่างๆ ขงจื๊อของลัทธิขงจื๊อ หรือนำวัฒนธรรมอื่นเข้าไปเพื่อให้เกิดความขัดแย้ง การกระทำเช่นนี้จะทำให้กลุ่มเกิดปฏิกิริยาไม่พอใจ และจะมองรัฐในแง่ร้าย จะเข้าไปพัวพันใดก็ในกรณีที่จะเข้าไปส่งเสริมเท่านั้น เช่น ส่งเสริมให้มีการปฏิบัติศาสนาและวัฒนธรรมที่เขามีอยู่แล้ว แต่จะต้องระวังในความเสมอภาคและความยุติธรรมต่อทุกกลุ่ม หรืออย่างน้อยก็ในอัตราส่วนที่เหมาะสม ตัวอย่างเช่น กรมการศาสนาในกระทรวงศึกษาธิการถ้าพิจารณาให้ดีแล้ว กรมนี้มีโครงสร้างที่หนักไปในทางศาสนาพุทธโดยเฉพาะ อย่างน้อยน่าจะมียกหรือส่วนที่ว่าด้วยศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ หรือศาสนาอื่นๆ อยู่ในกรมนี้ด้วย ... แต่ถ้าวรัฐส่งเสริมบางกลุ่ม และละเลยต่ออีกบางกลุ่มแล้ว กลุ่มที่ถูกละเลยนั้นจะรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งอย่างแท้จริงของชาติได้อย่างไร *

และอีกตอนหนึ่ง ได้กล่าวถึงสาเหตุความขัดแย้งระหว่างข้าราชการกับประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไว้ในหนังสือเล่มเดียวกันว่า

ถ้าข้าราชการไม่สามารถจะทำความเข้าใจกับประชาชนทุกระดับแล้ว ก็ยากที่จะสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชนได้... ความสามารถในการใช้ภาษานับ เป็นปัจจัยสำคัญอันดับแรก... ผู้เขียนแน่ใจว่าในบรรดาความผิดพลาดในการปฏิบัติราชการ ในสี่จังหวัดภาคใต้... ส่วนใหญ่มีรากฐานมาจากความไม่สนทนในภาษาท้องถิ่นของข้าราชการ... ถ้าเรามัวแต่คิดว่าประชาชนมีหน้าที่จะต้องปรับตัวให้เป็นไทย ไม่ควรที่ข้าราชการจะต้องปรับตัวเองเพื่อให้เข้ากับภาษาและวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นแล้ว เป็นที่แน่ใจได้ว่าการปกครองนั้นจะต้องล้มเหลวอย่างไม่มีปัญหา เพราะไม่อาจที่จะสร้างมนุษยสัมพันธ์กับประชาชนได้ ในที่สุดจะต้องลงเอยโดยการให้หลัก "อาวุธสัมพันธ์" เข้ามาแทนที่ ๒

* อารง สุทธิศาสตร์ . ปัญหาความขัดแย้งในสี่จังหวัดภาคใต้ . ๒๕๑๔ . หน้า

๑๓๖-๑๓๖ .

๒ ก. หน้า ๑๕๐-๑๕๔ .

โมหัมหมัด อับดุลกาเคร์ ได้กล่าวถึงสาเหตุของปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไว้ในหนังสือการจัดการศึกษาและแนวทางพัฒนาภาคใต้ สรุปได้ ดังนี้

๑. ความไม่เข้าใจระหว่างข้าราชการผู้มีอำนาจกับประชาชน โดยเฉพาะข้าราชการที่ย้ายไปจากที่อื่น หรือไปตรวจราชการซึ่งไม่มีพื้นฐานทางภาษา ไม่รู้ขนบธรรมเนียมประเพณีและค่านิยมของชาวบ้าน เมื่อไปพบปะชาวบ้าน และสื่อความเข้าใจกันไม่ได้ก็เกิดอคติใจ แทนที่จะศึกษาและปรับตัวให้พบกันครึ่งทาง กลับตั้งสมมุติฐานอย่างรุนแรงว่า คราบไคที่ยังมีความแตกต่างกันอยู่จะเป็นปัญหาในการปกครองและอื่นๆ

๒. ความเชื่อของผู้มีอำนาจและผู้บริหารระดับสูงที่มีความเชื่อว่า ความมั่นคงจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเหมือน คือ ประชาชนควรจะมีเอกลักษณ์เดียว มีวัฒนธรรมทั่วไป ตลอดจนวัฒนธรรมทางศาสนาที่เหมือนกัน... จึงกำหนดนโยบายและออกคำสั่งต่างๆ เพื่อนำประชาชนไปสู่ความเหมือน ทำให้ชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามไม่สะดวกและลำบากใจ เพราะเป็นการขัดกับการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ... จึงก่อให้เกิดความระแวงระหว่างประชาชนกับข้าราชการของรัฐ

และได้เสนอแนะเกี่ยวกับการแก้ปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไว้ในหนังสือเล่มเดียวกันว่า

จุดสำคัญสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหา คือ ความไม่ยุติธรรมทางสังคม ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการมีกระบวนการ ชก. และขบวนการอื่นๆ การแก้อ้อง เน้นปรับปรุงประสิทธิภาพในการบริหาร และการปกครอง อันได้แก่ การวางแผน การจับบุคคล การจัดชั้นตอนการทำงาน และการควบคุมการทำงานให้เป็นไปตามแผนที่มิข้อมูลอย่างถูกต้องทั้งทางวัฒนธรรมและวัฒนธรรม ควบคุมการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ให้เหมาะสม ควบคุมการทำงานให้เป็นไปตามลำดับ

๑ โมหัมหมัด อับดุลกาเคร์ . "ข้อคิดใหม่จากข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัดภาคใต้," ใน การจัดการศึกษาและแนวทางพัฒนาภาคใต้ . ๒๕๓๐ . หน้า ๖-๘ .

ควบคุมให้มีการประเมินผลเป็นระยะๆ ควบคุมการให้ทุนและให้โทษแก่ข้าราชการที่ทำดีและไม่ดีอย่างยุติธรรม สำหรับความมั่นคง เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศที่มีอาณาเขตกว้างขวาง มีกลุ่มชนหลายกลุ่มชน หลายวัฒนธรรม หลายศาสนา การพัฒนาความมั่นคงควรมุ่งส่งเสริมความรู้สึกรับผิดชอบรวมคอบประเทศชาติ (political integration) มีใช้แบบกลืนวัฒนธรรมชนกลุ่มน้อย (cultural assimilation) โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินงาน และการประเมินผลการพัฒนาต่างๆ ส่งเสริมการรักษาวัฒนธรรมโดยเฉพาะด้านศาสนาเพื่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในความหลากหลาย (unity in diversity) เป็นความมั่นคงที่ถาวรและได้รับความพอใจจากทุกกลุ่มชน สมเป็นแนวพัฒนาของอารยประเทศ ไม่ว่าในนานพื้นที่ที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จะเป็นแหล่งผลิตรายได้แก่ชาติอย่างมหาศาล เป็นพื้นที่น้ำอยู่ น้ำเที่ยว น้ำชม วัฒนธรรมอันหลากหลายแสดงถึงความมั่งคั่งในด้านต่างๆที่จะเสริมสร้างและพัฒนาได้อีกมากมายโดยไม่ต้องใช้วิธีการที่มีเจตนาอื่นแอบแฝงแต่อย่างใด *

นอกจากนี้ยังได้แสดงทรรศนะและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแก้ปัญหาความมั่นคงของชาติไว้ในหนังสือรสมิแล้ว

ความมั่นคงของบ้านเมืองเป็นเอกปรารถนาของทุกคน ทั้งชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธ และชาวไทยที่นับถือศาสนาอื่นๆ เมื่อทุกคนมีสิทธิมีส่วนร่วม มีผลประโยชน์ร่วมกัน มีความภูมิใจในการเป็นประชากรไทยอย่างยุติธรรม ทุกคนจะรักษาจะปกป้องอธิปไตยของชาติจนสุดความสามารถ ศาสนาเป็นของบุคคล กลุ่มบุคคลต่างคนต่างทำต่างเคารพ ไม่ควรไปกะเกณฑ์ให้คนอื่นเขาร่วมทำโดยอ้างเป็นเรื่องชาติไปด้วย ควรสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องแก่วงการที่มีอำนาจวางนโยบาย อำนาจบริหาร อำนาจปกครอง ให้เข้าใจแยกศาสนากับชาติว่าอะไรเป็นอะไร และควรปฏิบัติอย่างไรในวันสำคัญของชาติ ของพระมหากษัตริย์ ของสถาบัน

* โมหัมหมัด อับดุลกาเคร์ . "ความเข้าใจเบื้องต้นเรื่องชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม," ใน การจัดการศึกษาและแนวทางพัฒนาภาคใต้ . ๒๕๓๐ . หน้า ๑๒๔-๑๒๕ .

การศึกษาทุกระดับที่มีผู้นับถือศาสนาต่างๆให้มีโอกาสมีส่วนร่วมอย่างสบายใจ สมัครงใจและ
 จริงใจ ... เรื่องนโยบายและการปฏิบัติต่างๆที่เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม ทางราชการควร
 ปรึกษาหารือกับท่านจุฬาราชมนตรี ในการเมืองและเศรษฐกิจสำนักนายกรัฐมนตรีควรมี
 ที่ปรึกษาฝ่ายมุสลิมจากจังหวัดชายแดนภาคใต้ ... การปรุมนิเทศข้าราชการในจังหวัด
 ชายแดนภาคใต้ควรพัฒนาขึ้นสูงต่อไป และให้ถูกต้องตามหลักวิชา ... ควรเชิญผู้เชี่ยวชาญ
 ด้านการอบรมที่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความรู้ หักสนคต และทักษะที่จะกลับไปปฏิบัติเป็น
 รูปธรรมได้ ติดตามและประเมินผลอย่างจริงจัง *

อุทัย คุลยเกษม ไก่กล่าวไว้ในหนังสือรอยร้าวในสังคมไทย ? บูรณาการกับปัญหา
 ความมั่นคงของชาติ เกี่ยวกับปัญหาความมั่นคงของรัฐในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ว่า

ความพยายามของชาวมุสลิมในการที่จะดำรงรักษาเอกลักษณ์ และแบบแผนทาง
 วัฒนธรรมของตนไว้ และไม่ยอมกลายป็นเนื้อเดียวกับแบบแผนวัฒนธรรมที่รัฐไทยยึดถือ
 เป็นเหตุให้ถูกวินิจฉัยโดยกลไกของรัฐในบางยุคบางสมัยว่าเป็นการสร้างความแตกแยก
 แห่งชาติ (national disintegration) และถือว่าเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคง
 ของรัฐด้วย ... และในบรรดาชาวมุสลิมที่ไม่ยอมรับความชอบธรรมในการปกครอง
 ของรัฐไทยมาตั้งแต่แรก ก็พยายามต่อสู้ชักชวนกระบวนการแห่งชาติของรัฐไทย
 ด้วยการรวมกลุ่มขึ้นเป็นระยะๆตามที่เงื่อนไขทางการเมืองจะเปิดให้กลุ่มต่างๆเหล่านี้
 ส่วนมากไม่ใหญ่โตมากนักแต่ก็สามารถระดม (mobilize) ให้ชาวมุสลิมจำนวน
 มากเกิดความรู้สึกเห็นอกเห็นใจและให้การสนับสนุนในทางใดทางหนึ่ง ความพยายามที่จะ
 แสวงหาอำนาจ ในการกำหนดชะตาชีวิตของตนเองของชาวมุสลิมดังกล่าวนี้ดำเนิน
 ตลอดมาและถูกวินิจฉัยโดยกลไกของรัฐว่าเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของรัฐอย่าง
 ร้ายแรง เช่นเดียวกัน และรัฐไทยก็ได้ใช้มาตรการต่างๆ รวมทั้งการใช้กำลังตำรวจและ
 ทหารดำเนินการปราบปราม และยับยั้งความพยายามดังกล่าวตลอดมา ประเด็นที่ควรแก้

* โมหัมมัด อับดุลกาเคร์ . "สถานการณ์ปัจจุบันจังหวัดชายแดนภาคใต้," รัฐสมัยแล .
 ๕(๑) : ๒๒-๒๓ ; กันยายน - ธันวาคม ๒๕๒๕ .

การพิจารณาในชั้นนี้ก็คือ เราจะใช้เกณฑ์วินิจฉัยเช่นไรกับภาวะบูรณาการแห่งชาติ และเรามีแนวคิดอย่างไรกับสิทธิในการแสวงหาหนทางเพื่อกำหนดชะตาชีวิตของตนเอง ของกลุ่มวัฒนธรรมแต่ละกลุ่ม สองประเด็นนี้จะช่วยให้การใช้เกณฑ์วินิจฉัย เรื่องความมั่นคงของรัฐ ได้มากที่สุดทีเดียว *

ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ได้กล่าวถึงปัญหาความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไว้ในหนังสือ รอยร้าวในสังคมไทย ? บูรณาการกับปัญหาความมั่นคงของชาติ ตอนหนึ่งว่า

ปัญหาความไม่มั่นคงในสี่จังหวัดภาคใต้ ส่วนหนึ่งมาจากนโยบายของรัฐบาลกลางในกระบวนการทางสังคม ... และปัญหานี้เกิดขึ้นเพราะความสับสนในทางความคิดของรัฐบาลกลางเอง ระหว่างความเข้าใจเรื่องสังคม (SOCIETY) กับรัฐ (STATE) ... ความเป็นเอกภาพของรัฐในความหมายขององค์กรทางการเมืองไม่จำเป็นต้องหมายถึง ความเป็นเอกภาพทางสังคมแต่อย่างใด กล่าวคือสังคมที่ประกอบด้วยวัฒนธรรมย่อยหลากหลาย และดำรงคนอยู่เป็นอิสระอาจประกอบกันเป็นรัฐที่มีเอกภาพและมีความมั่นคงได้ ... สังคมไทยควรจะทำความเข้าใจกับสภาพแท้จริงของตนเองว่า สังคมไทยมิใช่สังคมที่มีลักษณะเนื้อเกี่ยวในทางเชื้อชาติ และวัฒนธรรมของผู้คนที่มารวมกันอยู่ จากความจริงเบื้องต้นนี้ควรก้าวต่อไปถึงการถือเอาความจริงดังกล่าวเป็นฐาน และปรับนโยบายให้สอดคล้องกับความเป็นจริง ^๒

* อุทัย กุลยเกษม . "บูรณาการแห่งชาติและปัญหาความมั่นคง : กรณีชาวมุสลิมเชื้อสายมลายูในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย , " ใน รอยร้าวในสังคมไทย ? บูรณาการกับปัญหาความมั่นคงของชาติ . ๒๕๓๑ . หน้า ๒๔๔-๒๔๕ .

^๒ ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ . "บูรณาการทางสังคมกับปัญหาความมั่นคงของรัฐ : ข้อสังเกตว่าด้วยกรณีสี่จังหวัดภาคใต้, ประเทศไทย, " ใน รอยร้าวในสังคมไทย ? บูรณาการกับปัญหาความมั่นคงของชาติ . ๒๕๓๑ . หน้า ๒๖๕-๒๗๑

สุจิต บุญบงการ กล่าวถึงสภาพปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไว้ในหนังสือรอร่าไว้ในสังคมไทย ? บูรณาการกับปัญหาความมั่นคงของชาติ สรุปได้ว่า ปัญหาชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเนื้อแท้แล้วมิใช่เกิดจากความขัดแย้งในเรื่องศาสนาหรือภาษามลายูท้องถิ่นซึ่งประชาชนในพื้นที่ใช้ในชีวิตประจำวันที่มีความแตกต่างไปจากภาษาไทย แต่เป็นเรื่องของความเข้าใจหรือการมีทัศนคติที่ไม่ถูกต้องของประชาชน อันเนื่องมาจากสภาพสังคมของชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ในสมัยก่อนนั้นเป็นสังคมปิด และมีกลุ่มบุคคลบางกลุ่มไปแสวงประโยชน์ สร้างความแตกแยกโดยอ้างความแตกต่างทางศาสนาและภาษา ประกอบกับทางราชการในอดีตก็ไม่ได้เข้าไปแก้ไขปัญหาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมอย่างจริงจัง ปัญหาจึงคั่งค้างหมักหมม ปัญหาที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สำคัญ คือ ปัญหาสังคม ปัญหาทางเศรษฐกิจ และปัญหาทางการเมือง *

ในหนังสือ เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาครูประจำการและบุคลากรทางการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ตามโครงการพัฒนาครูประจำการและบุคลากรทางการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้กล่าวถึงสภาพปัญหาและสาเหตุของปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไว้ดังนี้

๑. สภาพปัญหา

๑.๑ เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมานานซับซ้อนและละเอียดอ่อน ความแตกต่างในค่านิยม จิตวิทยาเป็นปัญหาที่ไม่ใช่เพิ่งเกิด แต่เกิดมานานและมีความละเอียดอ่อน เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับความรู้สึก ค่านิยมทางศาสนา และขนบธรรมเนียมประเพณีที่แตกต่าง และถูกนำมาใช้เป็นเงื่อนไขได้เมื่อเกิดความไม่เข้าใจระหว่างกัน และเมื่อเกิดความขัดแย้งในสังคมจะทำให้บรรยากาศของความสงบสันติเสียไป และเกื้อกูลให้มีการแสวงประโยชน์ใช้เป็นเงื่อนไขให้มีการขยายปัญหา และมีการใช้ความรุนแรงในรูปแบบต่างๆ ตามมาจากผู้ไม่หวังดี

* สุจิต บุญบงการ . "บูรณาการกับปัญหาความมั่นคงแห่งชาติ : ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขปัญหาในอนาคต," ใน รอร่าไว้ในสังคมไทย ? บูรณาการกับปัญหาความมั่นคงของชาติ .

๑.๒ ปัญหาอยู่ที่พฤติกรรมบุคคล วัฒนธรรมที่แตกต่างไม่ได้ทำให้เกิดปัญหาการอยู่ร่วมกันของประชาชนทั่วไป แต่ปัญหาอยู่ที่พฤติกรรมของกลุ่มบุคคลที่ใช้ความรุนแรงหรือมีแนวความคิดแบ่งแยกสังคม นอกจากนี้บางคนอาจมีความตั้งใจในอดีตก็ต่อเนื่องถึงปัจจุบันว่าอำนาจรัฐไม่ให้ความเป็นธรรมและไม่จริงจังในการแก้ปัญหา ประกอบกับกลไกรัฐบางส่วนยังไม่เปลี่ยนทัศนคติ และบางครั้งเป็นผู้สร้างเงื่อนไขสังคมทั้งโดยเจตนาและไม่เจตนา

๑.๓ การแก้ไขปัญหายังมีข้อจำกัด เจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายได้ใช้ความพยายามมุ่งมั่นแก้ปัญหา แต่บรรยากาศและสภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวยเท่าที่ควร เนื่องจากปัญหาเอกภาพ ปัญหาการประสานงาน ปัญหาการจัดการทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ และเงื่อนไขท้องถิ่น เช่น ผลประโยชน์และความขัดแย้งของฝ่ายต่างๆ รวมทั้งการกีดกันบางประการ ที่อยู่นอกเหนืออำนาจของผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ เป็นต้น

๑.๔ การระบาคของพฤติกรรมรุนแรง ชก. ยังดำรงความมุ่งหมาย และมีขีดความสามารถแสวงหามวลชนและใช้ความรุนแรงก่อความสงบในขอบเขตพื้นที่จำกัดได้ เพื่อให้ห่างจากภายในและภายนอกประเทศ เห็นว่ากระบวนการของตงยังดำรงอยู่ และมีขีดความสามารถ รวมทั้งสามารถแสวงประโยชน์จากเงื่อนไขในท้องถิ่น แสวงหาแนวร่วมจากคนร้ายและเยาวชนที่มีปัญหา ขยายผลก่อความสงบยิ่งขึ้น ประกอบกับมีผู้แสวงประโยชน์สวมรอยหรือเป็นแนวร่วมก่อความไม่สงบ และจากพฤติกรรมที่มีหลายฝ่าย และมีต่อเนื่องเป็นพฤติกรรมเลียนแบบจนแยกไม่ออกจากฝ่ายใดทำ จนกลายเป็นความชาชินและละเลยการแก้ไขปัญหาย่างอย่าง เช่น การกรรโชกทรัพย์หรือเรียกค่าคุ้มครอง เป็นต้น

๑.๕ สภาพสังคมมีอิทธิพลครอบงำพฤติกรรม ชาวบ้านทั่วไปรักและหวงแหนบ้านเมือง แต่การแสดงออกถูกครอบงำจากสภาพสังคมจิตวิทยา ที่ยังไม่เปิดกว้าง อิทธิพลทางความคิดและทัศนคติจากตัวบุคคลที่เชื่อถือ และการขยายผลด้วยวิธีปากต่อปากรวดเร็ว และกว้างขวาง การมีพฤติกรรมที่ต่างออกไปจะถูกกดดัน เช่น ความรู้สึกไม่พอใจต่อพฤติกรรมการใช้ความรุนแรง แต่จะไม่แสดงออกในทางที่โต้แย้งหรือต่อต้านคนในศาสนาเดียวกัน ซึ่งเป็นจุดอ่อนทำให้มวลชนรักบ้านเมือง ต้องการความสงบ สันติสุข และการพัฒนา กลายเป็นพลังที่อยู่นิ่งเฉย และทำให้ผู้ใช้ความรุนแรงเป็นฝ่ายได้รับแนวร่วมตามธรรมชาติ

๑.๖ ความศรัทธาต่อทางราชการ ประชาชนยังมีความไม่มั่นใจต่อเจตนาารมณ และนโยบายของทางราชการ จากการที่นโยบายในอดีตขาดความชัดเจน และมีการนำนโยบาย ไปปฏิบัติที่อาจคลา คเคลื่อน นอกจากนั้นการดำเนินนโยบายในพื้นที่ยังขาดความต่อเนื่อง และมีการเปลี่ยนแปลงบ่อยครั้ง การได้รับข่าวสารของประชาชนไม่สมบูรณ์และขาดความน่าเชื่อถือ โดยเฉพาะกรณีเมื่อเกิดเหตุการณ์ร้ายไม่มีการชี้ชัดนักระ วัติความผิดหรือเป็นการ คาคการณ ทำให้ถูกมองว่าเป็นการหาแพะรับบาป และในกรณีที่มีข่าวสารแน่ชัดก็ได้รับความ เชื่อถือน้อย เพราะมีความรู้สึกหวาดระแวงและนำเอาประสบการณ์ในอดีตที่เป็นไปในทางลบมาบั่นทอน ความน่าเชื่อถือ

๒. สาเหตุ

๒.๑ ความไม่เข้าใจและความหวาดระแวง

๒.๑.๑ บางคนเห็นว่ายังไม่ได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรม ให้เกียรติและจริงจัง รวมทั้งไม่มั่นใจในนโยบายและเจตนาารมณของบ้านเมือง

๒.๑.๒ ความรู้สึกฝังใจในอดีตที่มักนำมาเป็นข้อสรุปในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใน ปัจจุบันและมักตีตกเอาว่าเจ้าหน้าที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือสงสัยว่ามีการ สร้างสถานการณ

๒.๑.๓ การเข้าถึงประชาชนมีข้อจำกัดด้านสื่อภาษา เป็นปัญหาทำให้การ ประชาสัมพันธ์เสริมสร้างความเข้าใจ ระหว่างทางราชการกับประชาชนขาดประสิทธิภาพ และ ถูกแสงประโยชน์ในการบิดเบือนเจตนาารมณของทางราชการ ได้

๒.๑.๔ สภาพแวดล้อมของสังคมไม่เอื้ออำนวย ภาวะทางสังคมจิตวิทยามี อิทธิพลครอบงำและจำกัดการแสดงออกของสมาชิกที่มีทรรศนะต่างออกไป โดยเฉพาะเรื่องที่มี ความเกี่ยวข้องกับศาสนาและวัฒนธรรม

๒.๑.๕ เจ้าหน้าที่ยังไม่สามารถทำความเข้าใจ และเข้าถึงผู้นำที่มีบทบาท เป็นที่เชื่อถือศรัทธาของประชาชนได้อย่างแท้จริง

๒.๑.๖ ยังไม่สามารถสร้างบรรยากาศความไว้วางใจ และร่วมกันแก้ปัญหา อย่างตรงไปตรงมาบนพื้นฐานของเหตุผลและการประสานประโยชน์ แต่มักเลี้ยงปัญหาหรือ รักษาหน้า

๒.๑.๓ บรรยายทัศนคติที่ขัดแย้งมีอยู่สูง ทำให้เป็นจุดอ่อนในการถูกแสวงประโยชน์และนำไปขยายผลยกระดับความรุนแรงในรูปแบบต่างๆ ทำให้การแก้ไขปัญหาลดประสิทธิภาพ และนำไปสู่การใช้ความรุนแรงของผู้แสวงประโยชน์

๒.๒ ความไม่สงบ

๒.๒.๑ ขจก. ยังคงดำรงความตั้งใจ และมีขีดความสามารถในการแสดงอิทธิพล และผลงานก่อความไม่สงบ เพื่อขอรับการสนับสนุนจากต่างประเทศ

๒.๒.๒ มีความขัดแย้งในพื้นที่อยู่มาก ทั้งระหว่างเจ้าหน้าที่กับเจ้าหน้าที่ และเจ้าหน้าที่กับประชาชน รวมทั้งความขัดแย้งผลประโยชน์จาก ขจก. และแนวร่วมรวมทั้งกลุ่มที่แอบอ้าง ขจก. ขยายความรุนแรงทำให้ยากที่จะแยกว่าฝ่ายใดเป็นผู้ใช้ความรุนแรง

๒.๒.๓ ประชาชนวางเฉยเมื่อมีเหตุการณ์รุนแรง โดยเฉพาะกรณีที่เป็นการกระทำของคนในศาสนาเดียวกัน แม้จะไม่เห็นด้วยแต่ไม่กล้าแสดงความไม่พอใจและต่อต้าน

๒.๒.๔ เจ้าหน้าที่ยังไม่สามารถทำให้ประชาชนศรัทธาและร่วมมือในการรักษาความสงบ รวมทั้งยังไม่สามารถทำให้ประชาชนกล้าแสดงออกต่อต้านพฤติกรรม การก่อการร้าย

๒.๒.๕ การใช้กำลังปราบปราม ยังให้ความสำคัญงานด้านกาเมืองและงานมวลชนไม่เพียงพอที่จะโคกเคี้ยวผู้ใช้ความรุนแรง

๒.๒.๖ การมีอคติและแสดงออกด้วยการพูดหรือกระทำโดยไม่แยกมิตรแยกศัตรู โดยเฉพาะจากกลไกรัฐ เท่ากับเป็นการผลักเพื่อนร่วมชาติให้กับฝ่ายตรงกันข้ามโดยไม่รู้ตัว

๒.๒.๗ ภายนอกประเทศมีผลประโยชน์ในการให้ความสนับสนุนต่อ ขบวนการก่อการร้าย

๒.๒.๘ การดำเนินการด้านต่างประเทศ ยังไม่สามารถทำให้ต่างชาติเห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การค้า และการลงทุนมีความสำคัญกว่าการสนับสนุน การก่อการร้าย

๒.๓ สาเหตุอื่นๆ

๒.๓.๑ นักวิชาการและปัญญาชนในท้องถิ่น รวมทั้งสื่อมวลชนยังมิได้รับการสนับสนุนให้มีบทบาทชี้แนะ และเป็นกลไกฉ่วงในการสร้างสรรค์สังคม

๒.๓.๒ เจ้าหน้าที่บางคนยังมองปัญหา และใช้วิธีการที่ไม่เปลี่ยนแปลงจากเดิม และเกิดความรู้สึกทรมานทหนทางและทอดทิ้งในการแก้ปัญหา

๒.๓.๓ ความเคยชินที่มีความไม่สงบค่อ เนื่องจากเห็นเป็นเรื่องปกติทำให้ขาดความกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา

๒.๓.๔ การมองสาเหตุที่อาจคลาดเคลื่อนมักทำให้การแก้ปัญหาไม่ตรงจุด

๒.๓.๕ ความมีเอกภาพและการประสานงานของทางราชการยังมีไม่เพียงพอต่อการแก้ปัญหาที่ยุ้งยาก ซับซ้อน *

และสิน การามัน ได้เสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ไว้ในหนังสือรุสมิแล ว่า

ถ้าเราจะแก้ ... ขอแนะนำทางหนึ่งในหลายทาง ... โดยที่เราต้องคิดค่อทางสำนักงานจุฬาราชมนตรี ให้ส่งตัวแทนของท่านคณะหนึ่งมาสมโรงกับแต่ละจังหวัด คือ กรรมการอิสลาม ซึ่งเป็นกลุ่มธรรมจาริกก็ได้ ... เพื่อเข้าไปพบปะเยี่ยมเยียน และแนะนำอะไรต่างๆทางศาสนาหรือค่านอื่นๆ หึ่งนี้เพื่อให้ชาวบ้านเขาได้เปรียบเทียบค่วา เขาอาจโคนล้างสมองในทางที่ผิดแหวกแนว เราจะได้มาเปรียบเทียบว่า ทางฝ่ายขุนนะห์ หรือขุนนี้ห์นี้ถูก ฃมว่าถ้าเราทำอย่างนี้ได้ ฃูร่ายคงอยู่ไม่ได้ เพราะมันค่านกับความเป็นจริง ความจริงที่เขาหาว่า เรารังแกหรืออะไรนั้น ซึ่งความจริงเป็นไปไม่ได้ อีกอย่างหนึ่งการ

* สุวรรณ กุสุจริต และคณะ . เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาครูประจำการและบุคลากรทางการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ตามโครงการพัฒนาครูประจำการและบุคลากรทางการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๓๔ . ๒๕๓๔ . หน้า ๖๖-๖๘

แนะนำทางการศึกษาเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่เราทุกคนให้รู้เรื่องต้องให้การศึกษา เมื่อคนมีการศึกษาย่อมทุกคนรู้เรื่อง ชาวบ้านส่วนใหญ่เข้าใจว่าเรียนภาษาไทยแล้วจะเข้าทำงานได้ ที่นี้ปรากฏว่าเขาสอบไม่ได้ ก็เป็นปัญหาที่จะต้องแก้ไข เช่น การบรรจุครูใหม่ เราก็ควรแบ่งเปอร์เซ็นต์ เช่นว่า ต้องการ ๑๕ ตำแหน่ง ให้เรื่องสากล ๕ ตำแหน่ง เหลือ ๑๐ ตำแหน่ง เพื่อให้คนพื้นเมือง เพื่อให้เขามีกำลังใจ ... *

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐ ใ้มีผู้วิเคราะห์ศึกษาไว้ทั้งในด้านการใช้ภาษาไทย การปฏิบัตินโยบาย และการบริหารราชการกับการแก้ปัญหาชนกลุ่มน้อย ซึ่งทำให้มองเห็นปัญหา ผลกระทบ ตลอดจนแนวทางแก้ไขปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อเป็นพื้นฐานในการวิจัยต่อไป ดังนี้

อนันต์ ทิพย์รัตน์ และคณะ ได้ศึกษาด้านเจตคติ ความต้องการใช้ภาษาไทย ตลอดจนปัญหาอุปสรรคต่อการเรียนรู้และการใช้ภาษาไทย สรุปผลการวิจัย ดังนี้

ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีเจตคติที่ดีต่อการใช้ภาษาไทย โดยผู้ใหญ่มิเจตคติสูงกว่าวัยรุ่น ผู้สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓-๔ มีเจตคติสูงกว่าผู้ที่ไม่ได้เรียนหนังสือ และผู้นำท้องถิ่นมีสูงกว่าเยาวชน นอกจากนั้นผู้ที่อาศัยในจังหวัดปัตตานีมีเจตคติสูงกว่าผู้ที่อาศัยในจังหวัดยะลา

ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความต้องการใช้ภาษาไทยอยู่ในระดับปานกลาง แต่มีความภูมิใจที่พูดภาษาไทยได้อยู่ในระดับสูง และมีปริมาณการฟังภาษาไทยในแต่ละวันอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการพูด อ่าน และเขียน อยู่ในระดับน้อย

* ลิน คารามัน . "คุยกับตาโต๊ะลีน คารามัน," รัฐมิแล . ๖(๑) : ๖๒-๖๔ ; กันยายน - ธันวาคม ๒๕๒๕ .

ปัญหาและอุปสรรคต่อการเรียนรู้และการใช้ภาษาไทย คือ ภาษาที่คนข้างเคียงพูด ไม่มีโอกาสได้ฟัง ไม่มีโอกาสได้พูด ไม่มีหนังสือพิมพ์ ไม่มีโทรทัศน์ และไม่มีโอกาสได้เขียน นอกจากนั้นในงานวิจัยเล่มดังกล่าว ได้เสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการใช้ภาษาไทยไว้หลายประเด็น คือ

๑. ควรกำหนดนโยบายให้มีการใช้ภาษาไทยในสถานที่ราชการให้มากขึ้น โดยพยายามให้มีการพูดภาษามลายูท้องถิ่นให้น้อยลง ซึ่งเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยให้มีการใช้ภาษาไทยกันมากขึ้นในหมู่ชาวไทยมุสลิม

๒. ในด้านสื่อมวลชน ควรได้ปรับปรุงให้สื่อมวลชนทุกประเภทมีส่วนร่วมส่งเสริมการเรียนรู้ และการใช้ภาษาไทยให้มากขึ้น

๓. ควรจัดให้มีโครงการป้องกันการลืมภาษาไทยอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง ทั้งนี้เนื่องจากชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนมาก เมื่อจบการศึกษาภาคบังคับ หรือจบการศึกษาระดับหนึ่งแล้ว หากไม่ได้ศึกษาต่อ แต่ประกอบอาชีพอยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จะไม่มีโอกาสใช้ภาษาไทย

๔. ควรมีการอบรมการใช้ภาษาไทยแก่บุคคลที่ประชาชนในท้องถิ่นให้ความเคารพนับถือ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำศาสนา เพื่อเป็นตัวอย่างแก่บุคคลอื่นๆ

๕. ควรจัดให้มีองค์กรกลางทำหน้าที่ประสานงานเกี่ยวกับโครงการภาษาไทยทุกรูปแบบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้มีนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนไม่ซ้ำซ้อนกัน

๖. สถาบันที่ผลิตครูสอนภาษาไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรได้จัดให้มีหลักสูตรการสอนภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง เนื่องจากครูที่สอนภาษาไทยในท้องถิ่นนี้จะต้องรู้เทคนิคการสอนภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง *

* อนันต์ ทิพย์รัตน์ และคณะ . "การวิจัยประเมินผลการปฏิบัติตามนโยบายเกี่ยวกับการเรียนรู้และใช้ภาษาไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้," รัฐสัมพันธ์ . ๔(๑) : ๓๔ -๕๐ ; กันยายน - ธันวาคม ๒๕๓๓ .

เจษฎา อรุณพัฒน์พงษ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การปฏิบัตินโยบายสำหรับจังหวัดชายแดนภาคใต้ : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดนราธิวาส ผลการศึกษารูปได้ว่า

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการปฏิบัตินโยบายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โครงการของศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ และโครงการสร้างงานในชนบท ได้แก่ จุดกำเนิดของนโยบาย ความชัดเจนของนโยบาย การสนับสนุนนโยบาย ความซับซ้อนของการบริหาร สิ่งจูงใจของผู้ปฏิบัตินโยบาย และการจัดสรรทรัพยากร นอกจากนี้ปัจจัยทั้ง ๖ ข้อ ปัจจัย "การแสวงหาผลประโยชน์" กล่าวได้ว่าเป็นปัจจัยที่ ๗ ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการปฏิบัตินโยบาย เพราะปัจจัยการแสวงหาผลประโยชน์เป็นตัวกำหนดบทบาทหรือพฤติกรรมเชิงพลวัตของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัตินโยบาย สิ่งที่น่าสนใจ คือ ปัจจัยทั้ง ๗ ข้อ เป็นส่วนสำคัญของโครงสร้างของระบบการบริหารราชการของสังคมไทย ซึ่งมีความสำคัญต่อการปฏิบัตินโยบายให้บรรลุเป้าหมายและจุดมุ่งหมายของนโยบายอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตามเงื่อนไขของปัจจัยการแสวงหาผลประโยชน์ ซึ่งเป็นจุดแปรเปลี่ยนที่สำคัญต่อความสำเร็จของนโยบายในการปฏิบัติ การแก้ไขปัญหในจังหวัดชายแดนภาคใต้จะพยายามสักเพียงใดก็ตาม ไม่อาจสำเร็จลงได้ ถ้าไม่สามารถทำลายบรรยากาศการแสวงหาผลประโยชน์ให้หมดสิ้นไป โดยเฉพาะการแสวงหาผลประโยชน์จากความเคียดแค้นของประชาชน และจากผลประโยชน์ที่ราชการควรจะได้รับอย่างชอบธรรม *

สงคราม ชื่นนิบาล ได้วิเคราะห์วิจัยเรื่อง การผสมกลมกลืนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งด้านลักษณะและกระบวนการในการผสมกลมกลืน ตลอดจนปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติ สรุปได้ดังนี้

* เจษฎา อรุณพัฒน์พงษ์ . การปฏิบัตินโยบายสำหรับจังหวัดชายแดนภาคใต้ : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดนราธิวาส . ๒๕๒๕ . หน้า บทคัดย่อ ง-ฉ .

๑. จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นจุดล่อแหลมทั้งในทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางวัฒนธรรม ปัญหาอันเป็นความล่อแหลมต่างๆดังกล่าวได้มีมานานแล้ว และสืบเนื่องมาจนกระทั่งทุกวันนี้

๒. สถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในช่วงระยะเวลาปี พ.ศ. ๒๕๑๖ - ๒๕๑๘ นับว่ารุนแรงมากเรียกได้ว่าอยู่ในขั้นวิกฤต ที่สำคัญที่สุด คือ ได้มีความพยายามทั้งจากภายใน และภายนอกประเทศ ที่จะแบ่งแยกเอาดินแดนจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยไปเป็นรัฐอิสระ หรือไปรวมกับมาเลเซีย โดยการใช้อำนาจของการยึดถือศาสนาเดียวกันเป็นเครื่องมือดำเนินการ

๓. ลักษณะและกระบวนการในการผสมกลมกลืนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้บังเกิดผล เกือบทุกต่อประชาชนในจังหวัดเหล่านี้เป็นอย่างมาก แต่เนื่องจากมีปัญหาสำคัญหลายประการ คือ ปัญหาการเมืองการปกครอง ปัญหาเศรษฐกิจ และปัญหาทางสังคมและวัฒนธรรม ทำให้การดำเนินงานของทางราชการไม่บรรลุผลตามเป้าหมายของนโยบายที่กำหนดไว้

ภักดี เปรมโยธิน ได้ทำวิจัยเรื่อง กระบวนการบริหารราชการส่วนภูมิภาคกับการแก้ปัญหาชนกลุ่มน้อยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิเคราะห์ พบว่า

รัฐบาลได้มีนโยบายในการปกครองจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยเฉพาะเป็นพิเศษนอกเหนือจากจังหวัดอื่นๆของประเทศ ทั้งนี้เพราะมีความแตกต่างทางด้านศาสนา ภาษา ขนบประเพณี วัฒนธรรม ตลอดจนเชื้อชาติระหว่างประชาชนกับข้าราชการ หรือเจ้าหน้าที่ ทำให้เกิดปัญหาความไม่เข้าใจซึ่งกันและกันได้ง่ายขึ้น แม้ว่ารัฐบาลจะได้พยายามวางนโยบายการปกครองส่วนภูมิภาคในลักษณะพิเศษ ตลอดจนมีหน่วยงานหลายหน่วยขึ้นทำหน้าที่ทางด้านการแก้ไข ปัญหาทางด้านการเมืองการปกครอง ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ และการคมนาคม ปัญหา

๑ สงคราม ชนภิบาล . การผสมกลมกลืนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ .

๒๕๑๘ . หน้า ๑๘๖ - ๑๘๓ .

ทางสังคม และปัญหาทางด้านการรักษาความสงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้แล้วก็ตาม ปรากฏว่า ปัญหาทั้งหลายยังไม่สามารถแก้ไขได้อย่างจริงจัง โดยเฉพาะปัญหา การจัดการรักษาความสงบมักจะมีเหตุการณ์รุนแรงเกิดขึ้นเสมอ การที่ต้องใช้เวลาในการ แก้ปัญหาต่างๆในระยะเวลาอันยาวนานนี้ ก็เพราะปัญหานี้เป็นสิ่งที่ทับถมผสมผสานต่อเนื่อง และเรื้อรังมาเป็นเวลานาน ปัญหาที่สำคัญในปัจจุบันนี้ คือ ปัญหาทางด้านการรักษา ความสงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื่องจากมีขบวนการต่างๆหลายขบวนการ เกิดขึ้น เช่น ขบวนการโจรก่อการร้าย หรือขบวนการโจรแบ่งแยกดินแดน ขบวนการเหล่านี้จะ ทยอยยกเอาจุดอ่อนในจังหวัดชายแดนขึ้นมาอ้าง เพื่อให้ประชาชนเกิดความเกลียดชังรัฐ และเอาใจออกห่างไปสนับสนุนพวกตน กล่าวได้ว่าเป็นสงครามช่วงชิงประชาชน ระหว่างขบวนการก่อการร้ายต่างๆและฝ่ายรัฐบาล ซึ่งปัญหานี้รัฐบาลจะต้องรีบแก้ไข โดยด่วน ก่อนที่เหตุการณ์จะรุนแรงมากขึ้น °

° ภัคคินี เปรมโยธิน . กระบวนการบริหารราชการส่วนภูมิภาคกับการแก้ปัญหา
ชนกลุ่มน้อยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ . ๒๕๑๘ . หน้า ๒๕๔ - ๒๕๕ .

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาทัศนคติของชาวไทยมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อนโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐ ด้านภาษา ด้านความเชื่อ ด้านศาสนา และด้านขนบธรรมเนียมประเพณี โดยกำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้นำศาสนาในท้องถิ่น ได้แก่ อิมาม คอเต็บ หรือบิลัล ในเขตพื้นที่จังหวัดนราธิวาส จำนวน ๔๗๕ คน

กลุ่มตัวอย่าง คัดเลือกจากประชากร จำนวนประมาณร้อยละ ๓๐ โดยใช้แนวทางในการคัดเลือกตามวิธีการที่กำหนดไว้ในข้อตกลงเบื้องต้น ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๑๔๓ คน ดังตาราง

ตาราง ๑ แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกเป็นรายอำเภอ รายตำบล จำนวนหมู่บ้าน
ในแต่ละตำบล และจำนวนมัสยิดในแต่ละตำบล

ที่	อำเภอ	ตำบล	จำนวนหมู่บ้าน	จำนวนมัสยิด	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
๑	ระแงะ	คันหยงมีส	๓	๑๐	๑๐
		มะรือโบตก	๓	๔	๔
		กาสิซา	๖	๖	๖
		บองอ	๔	๑๓	๑๓
		คันหยงลิมอ	๖	๓	๓
		บูกิต	๑๐	๔	๔
		บาโงสะโต	๔	๔	๔
		เจดิม	๕	๔	๔
		มะรือโบออก	๓	๔	๔
		จวบ	๓	๓	๓
๒	รือเสาะ	รือเสาะ	๑๐	๑๕	๑๕
		รือเสาะออก	๕	๖	๖
		บาทง	๓	๖	๖
		โคกสะตอ	๓	๖	๖
		เวียง	๔	๖	๖
		ลาโละ	๓	๔	๔
		สาวอ	๕	๓	๓
		สามัคคี	๔	๔	๔
		สุวาริ	๖	๔	๔
รวม			๑๓๕	๑๔๓	๑๔๓

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง แบ่งเป็น ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check - List) ซึ่งถามเกี่ยวกับ อายุ ระดับการศึกษา ระดับการศึกษาทางศาสนาอิสลาม และตำแหน่งทางศาสนา

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับนโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐ ด้านภาษา ด้านความเชื่อ ด้านศาสนา และด้านขนบธรรมเนียมประเพณี มีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน ๒๖ ข้อ แต่ละข้อมี ๕ ระดับ คือ มากที่สุด มากปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามปลายเปิด สำหรับให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบาย โครงการ ตลอดจนแนวปฏิบัติด้านวัฒนธรรมของรัฐให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพสังคม วัฒนธรรม และความต้องการของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

วิธีสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้สำหรับการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยวิธีการดังนี้

๑. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้จากหนังสือ เอกสาร ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับนโยบาย มาตรการ โครงการ และแนวทางปฏิบัติของรัฐ ในการพัฒนา ส่งเสริม และแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้

๓. สร้างเครื่องมือโดยการประมวลเนื้อหาสาระจากข้อ ๒ และตามกรอบนโยบายที่กำหนดไว้ในคำนิยามศัพท์เฉพาะ ได้ข้อคำถามเกี่ยวกับนโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐ ๒๖ ข้อ ๔ ด้าน คือ ด้านภาษา ด้านความเชื่อ ด้านศาสนา และด้านขนบธรรมเนียมประเพณี

๔. นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วเสนอที่ปรึกษารายงานการวิจัย จำนวน ๓ คน เพื่อพิจารณาความถูกต้องเหมาะสม และเสนอแนะข้อที่ควรปรับปรุงแก้ไข

๕. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของที่ปรึกษารายงานการวิจัย

๖. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มประชากร ซึ่งเป็นผู้นำศาสนา ในท้องถิ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน ๓๐ คน และผู้วิจัยไม่ได้นำมาเป็นกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยครั้งนี้ แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - Coefficient) ปรากฏว่า ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทรงพระชนะของชาวไทยมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีค่านโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐ เท่ากับ ๐.๘๐

๗. นำผลจากการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเสนอที่ปรึกษารายงานการวิจัย เพื่อขอคำแนะนำเกี่ยวกับแบบสอบถามอีกครั้งหนึ่ง จนได้แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ที่พร้อมจะนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

๑. จัดทำตารางการปฏิบัติการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

๒. การนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ดำเนินการใน

๒ ลักษณะ คือ

๒.๑ ขอความร่วมมือจากปลัดอำเภอ กำนัน และผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้านในเขตอำเภอระแงะและอำเภอรีโอเสาะ จังหวัดนครราชสีมา เพื่อช่วยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้นำศาสนาในท้องถิ่น ซึ่งได้แก่ อิมาม คอเค็บ หรือบิลัล

๒.๒ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองพร้อมกับผู้ช่วยผู้วิจัย

๓. รวบรวมแบบสอบถามที่ตอบแล้วจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด เพื่อดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมาวิเคราะห์ โดยใช้วิธีการทางสถิติ ดังต่อไปนี้

๑. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม เพื่อคัดเลือกเอาเฉพาะแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์

๒. หาค่าร้อยละสำหรับวิเคราะห์ข้อมูลของแบบสอบถามตอนที่ ๑

๓. ตรวจสอบให้คะแนนแบบสอบถามตอนที่ ๒ ตามเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ถ้าทำเครื่องหมาย / ในช่องมากที่สุด ให้	๕ คะแนน
ถ้าทำเครื่องหมาย / ในช่องมาก ให้	๔ คะแนน
ถ้าทำเครื่องหมาย / ในช่องปานกลางให้	๓ คะแนน
ถ้าทำเครื่องหมาย / ในช่องน้อย ให้	๒ คะแนน
ถ้าทำเครื่องหมาย / ในช่องน้อยที่สุด ให้	๑ คะแนน

๔. คำนวณหาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ของแบบสอบถามตอนที่ ๒ เป็นรายข้อ และรายคำถาม ทั้ง ๔ คำถาม ตลอดจนคำนวณค่าเฉลี่ยทั้งหมดรวมทุกคำถาม โดยใช้เกณฑ์การวิเคราะห์ผลการประเมินค่าความคิดเห็นของ เบสต์ ดังนี้

๑.๐๐ - ๒.๓๓ หมายถึงความว่า ผลการประเมินค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

๒.๓๔ - ๓.๖๗ หมายถึงความว่า ผลการประเมินค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับ

ปานกลาง

๓.๖๘ - ๕.๐๐ หมายถึงความว่า ผลการประเมินค่าความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก *

* Best John W . Research in Education . ๑๙๗๗ . p๑๗๔ .

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

- ๑. สถิติพื้นฐาน ได้แก่
 - ๑.๑. หาค่าร้อยละ ใช้สูตร

$$\text{ร้อยละของรายการใด} = \frac{\text{ความถี่ของรายการนั้น} + 100}{\text{ความถี่ทั้งหมด}}$$

- ๑.๒. หาค่าเฉลี่ย ใช้สูตร

$$\bar{x} = \frac{\sum x}{N}$$

เมื่อ \bar{x} แทน คะแนนเฉลี่ย

N แทน จำนวนข้อมูล

$\sum x$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด *

- ๑.๓. หาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ใช้สูตร

$$s = \sqrt{\frac{N \sum x^2 - (\sum x)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ s แทน ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

x^2 แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง

$(\sum x)^2$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมดยกกำลังสอง

N แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ^๒

* ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ . หลักการวิจัยทางการศึกษา . ๒๕๒๔ .

หน้า ๗๑ .

๒ ก. หน้า ๗๗ .

๒. การทดสอบหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ใช้สูตร

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{\sum s_i^2}{s_t^2} \right\}$$

เมื่อ α แทน ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น

n แทน จำนวนข้อของแบบสอบถาม

s_i^2 แทน คะแนนความแปรปรวนเป็นรายข้อ

s_t^2 แทน คะแนนความแปรปรวนของแบบสอบถามทั้งหมด *

* ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ . หลักการวิจัยทางการศึกษา . ๒๕๒๔ .

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทนี้จะกล่าวถึงสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล และผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอผลการวิจัย ได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

X̄ แทน ค่าคะแนนเฉลี่ย

S แทน ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังต่อไปนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ผู้นำศาสนาในท้องถิ่น ได้แก่ อิมาม คอเค็บ หรือบิลัล ซึ่งจำแนกตามข้อมูลส่วนตัว ดังนี้ อายุ ระดับการศึกษา ระดับการศึกษาทางศาสนาอิสลาม และตำแหน่งทางศาสนา

ตอนที่ ๒ วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐบาล กำนัน กำนันความเชื่อ กำนันศาสนา และกำนันชนบทรรมนิยมประเพณี ตามทฤษฎีของผู้นำศาสนา ในท้องถิ่น

ตอนที่ ๓ ประมวลข้อเสนอนั้นของผู้นำศาสนาในท้องถิ่นเกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย โครงการ ตลอดจนแนวปฏิบัติกำนันวัฒนธรรมของรัฐให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพสังคม วัฒนธรรม และความต้องการของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ ๑ ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่นำมาวิเคราะห์ คือ ผู้นำศาสนาในท้องถิ่น ได้แก่ อิมาม คอเค็บ หรือบิลัล จำนวน ๑๘๓ คน จากทุกมัสยิดในเขตอำเภอระแงะ และอำเภอ รือเสาะ จังหวัดนราธิวาส ซึ่งจำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา ระดับการศึกษาทางศาสนา อิสลาม และตำแหน่งทางศาสนา ดังรายละเอียดตามตาราง ๒

ตาราง ๒ แสดงร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล จำแนกตามข้อมูลส่วนตัว

กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อมูลส่วนตัว	กลุ่มตัวอย่าง	ร้อยละ
	ผู้นำศาสนาในท้องถิ่น	
อายุ		
๓๐ ปีลงมา	๓	๔๐.๓๖
๓๑-๔๐ ปี	๓๒	๒๑.๓๓
๔๑-๕๐ ปี	๓๓	๓๑.๕๓
๕๑ ปีขึ้นไป	๖๑	๔๑.๕๐
รวม	๑๓๙	๑๐๐
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้รับการศึกษา	๑๖	๑๐.๘๘
ระดับประถมศึกษาหรือเทียบเท่า	๑๐๕	๗๕.๑๕
ระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	๑๘	๑๒.๒๕
ระดับอุดมศึกษาหรือเทียบเท่า	๕	๓.๗๒
รวม	๑๓๙	๑๐๐

กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อมูลส่วนตัว	กลุ่มตัวอย่าง	ร้อยละ
	ผู้นำศาสนาในท้องถิ่น	
ระดับการศึกษาทางศาสนาอิสลาม		
พรีคูอิน	๖๖	๔๔.๕๐
อิมคิคาอียะห์	๑๓	๑๑.๕๖
มุสตะวัสซึเเกาะห์	๑๓	๑๑.๕๖
ชานะวี	๔๔	๒๕.๕๔
ปริญญาศรี	๒	๑.๓๖
ปริญญาโท	๑	๐.๖๘
รวม	๑๔๓	๑๐๐
ตำแหน่งทางศาสนา		
อิมาม	๕๖	๓๘.๑๐
คอเต็บ	๔๖	๓๑.๕๕
บิลัด	๔๕	๓๐.๖๑
รวม	๑๔๗	๑๐๐

จากตาราง ๒ แสดงว่าผู้นำศาสนาในท้องถิ่นซึ่งได้แก่ อิมาม คอเค็บ หรือบิลัล จากทุกมัสยิดในเขตอำเภอระแงะ และอำเภอหรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส มีอายุเรียงตามลำดับ ดังนี้ ๕๑ ปีขึ้นไป ๔๑-๕๐ ปี ๓๑-๔๐ ปี และ ๓๐ ปีลงมา (ร้อยละ ๔๑.๕๐ : ๓๑.๕๓ : ๒๑.๓๓ : ๔.๓๖) ผู้นำศาสนาในท้องถิ่นได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษา หรือเทียบเท่ามากที่สุด รองลงมาได้รับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า ไม่ได้รับการศึกษา และได้รับการศึกษาระดับอุดมศึกษาหรือเทียบเท่าน้อยที่สุด (ร้อยละ ๓๔.๑๕ : ๑๒.๒๕ : ๑๐.๘๘ : ๒.๓๒) ผู้นำศาสนาในท้องถิ่นมีระดับการศึกษาทางศาสนาอิสลามเรียงตามลำดับ ดังนี้ พหุกุอิน ชานะวี อิบคิคาอียะห์ มุสตะวัสสีเตาะห์ ปริญญาศรี และ ปริญญานโ (ร้อยละ ๔๔.๕๐ : ๒๘.๕๔ : ๑๑.๕๖ : ๑๑.๕๖ : ๑.๓๖ : ๐.๖๘) และมีตำแหน่งทางศาสนาเรียงตามลำดับ ดังนี้ อิมาม คอเค็บ และบิลัล (ร้อยละ ๓๘.๑๐ : ๓๑.๒๘ : ๓๐.๖๑)

ตอนที่ ๒ วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐ
 ด้านภาษา ด้านความเชื่อ ด้านศาสนา และด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ความทรงชนะของ
 ผู้นำศาสนาในท้องถิ่น ซึ่งได้แก่ อิมาม คอเค็บ หรือมิสัด โดยเสนอค่าคะแนนเฉลี่ย และ
 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นรายด้าน และรายข้อ ดังรายละเอียดตามตาราง ๓ -
 ตาราง ๓

ตาราง ๓ แสดงค่าคะแนนเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของนโยบายผสมกลมกลืน
 ทางวัฒนธรรมของรัฐ ความทรงชนะของผู้นำศาสนาในท้องถิ่นเป็นรายด้าน ๔ ด้าน

ด้านที่	นโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐ	\bar{X}	S	ระดับนโยบาย
๑	ด้านภาษา	๓.๓๔๓๕	๑.๑๖๓๖	ปานกลาง
๒	ด้านความเชื่อ	๓.๕๗๒๘	๐.๘๗๑๒	มาก
๓	ด้านศาสนา	๓.๘๕๑๓	๑.๐๖๘๒	มาก
๔	ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี	๓.๖๕๖๓	๑.๐๕๕๖	ปานกลาง
	เฉลี่ย	๓.๗๐๓๕	๑.๐๓๘๒	มาก

จากตาราง ๓ แสดงว่า ระดับนโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตามทรรศนะของผู้ว่าศาสนาในท้องถิ่น มีค่าคะแนนเฉลี่ยรวมทั้ง ๔ ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นรายด้านแต่ละด้าน พบว่า มีสองระดับ คือ ระดับปานกลาง และระดับมาก ระดับปานกลางได้แก่ นโยบายด้านภาษา และนโยบายด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ระดับมาก ได้แก่ นโยบายด้านความเชื่อ และนโยบายด้านศาสนา และหากเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย จะเห็นว่า ผู้ว่าศาสนาในท้องถิ่นเห็นด้วยกับนโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐด้านความเชื่อมากที่สุด ($\bar{x} = 3.5722$) รองลงมาได้แก่ นโยบายด้านศาสนา ($\bar{x} = 3.4593$) นโยบายด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ($\bar{x} = 3.663$) และนโยบายด้านภาษา ($\bar{x} = 3.3435$) ตามลำดับ

ตาราง ๔ แสดงค่าคะแนนเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของนโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐตามทัศนคติของผู้นำศาสนาในท้องถิ่นค้ำภาษา เป็นรายข้อ

ข้อที่	นโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐ	\bar{X}	S	ระดับนโยบาย
๑	รัฐส่งเสริมให้ชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้เห็นประโยชน์ของการฟัง พูด อ่าน และเขียนภาษาไทย	๓.๘๒๓๑	๑.๕๕๐๖	มาก
๒	รัฐส่งเสริมให้ชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้เรียนรู้ภาษาไทย ซึ่งเป็นภาษากลาง และใช้เป็นภาษาราชการของประเทศ	๓.๕๖๖๐	๐.๕๘๒๑	มาก
๓	รัฐส่งเสริมให้ชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามนิยมฟัง พูด อ่าน และเขียนภาษาไทย เพื่อประโยชน์ในการสื่อสารสัมพันธ์ระหว่างคนในชาติ	๓.๕๕๘๖	๑.๐๗๖๕	ปานกลาง
๔	รัฐส่งเสริมให้มีหลักสูตรและแบบเรียนภาษาไทยสำหรับชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ขึ้น โดยเฉพาะ	๓.๓๑๒๘	๑.๒๐๕๖	ปานกลาง
๕	รัฐสนับสนุนให้บุคลากรของผู้นำท้องถิ่นและผู้นำศาสนาในท้องถิ่นในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการศึกษาชั้นสูง ทั้งนี้ เพื่อให้บุคลากรของผู้นำดังกล่าวได้เรียนรู้และใช้ภาษาไทยอย่างแพร่หลาย	๓.๖๕๓๑	๑.๑๕๖๖	ปานกลาง

ข้อที่	นโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐ	ค	ส	ระดับนโยบาย
๖	รัฐสนับสนุนให้มีการปรับปรุงการดำเนินการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม โดยให้นักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามนิยมเรียนวิชาสามัญเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามทั้งกล่าวพูดและใช้ภาษาไทยอย่างแพร่หลายตลอดจนเกิดประโยชน์ในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต	๓. ๕๓๓๕	๑. ๐๕๕๖	ปานกลาง
๗	รัฐส่งเสริมให้ครูสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่พูดภาษาไทยไม่ได้ได้ฝึกอบรมภาษาไทยขึ้นเบื้องต้น	๓. ๓๖๓๓	๑. ๐๖๐๕	ปานกลาง
๘	รัฐสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการเปลี่ยนชื่อ เช่น ชื่อสถานที่ ชื่อคน ฯลฯ จากภาษามลายูท้องถิ่น หรือภาษาอาหรับเป็นภาษาไทย	๑. ๕๐๕๓	๑. ๐๗๖๕	น้อย
๘	รัฐส่งเสริมให้รักษาวรรณภาษามลายูท้องถิ่นของชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้	๓. ๕๐๕๓	๑. ๒๐๕๖	มาก
๑๐	รัฐส่งเสริมให้ใช้ภาษาไทยในการสอนศาสนาอิสลามในระดับพื้นฐาน	๒. ๕๓๑๕	๑. ๒๖๖๐	น้อย
	เฉลี่ย	๓. ๓๕๓๕	๑. ๑๖๓๖	ปานกลาง

จากตาราง ๔ แสดงว่า ระเบียบนโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามทรศนะของผู้นำศาสนาในท้องถิ่น คำภาษา มีค่าคะแนนเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาจากคะแนนเฉลี่ยเป็นรายข้อ พบว่า มีสามระดับ คือ ระดับมาก ระดับปานกลาง และระดับน้อย ระดับมาก ได้แก่ ข้อ ๑ รัฐส่งเสริมให้ชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้เห็นประโยชน์ของการฟัง พูด อ่าน และเขียนภาษาไทย ($\bar{X} = 3.4239$) ข้อ ๒ รัฐส่งเสริมให้ชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้เรียนรู้ภาษาไทยซึ่งเป็นภาษากลางและใช้เป็นภาษาราชการของประเทศ ($\bar{X} = 3.4660$) และข้อ ๔ รัฐส่งเสริมให้รักษาวินัยภาษาแม่ของชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ($\bar{X} = 3.4927$) ระดับปานกลาง ได้แก่ ข้อ ๓ รัฐส่งเสริมให้ชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามนิยมฟัง พูด อ่าน และเขียนภาษาไทยเพื่อประโยชน์ในการสื่อสารสัมพันธ์ระหว่างคนในชาติ ($\bar{X} = 3.4426$) ข้อ ๕ รัฐส่งเสริมให้มีหลักสูตรและแบบเรียนภาษาไทยสำหรับชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ขึ้นโดยเฉพาะ ($\bar{X} = 3.3924$) ข้อ ๖ รัฐสนับสนุนให้บุตรหลานของผู้นำท้องถิ่นและผู้นำศาสนาอิสลามในท้องถิ่นในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการศึกษาชั้นสูง ทั้งนี้เพื่อบุตรหลานของผู้นำดังกล่าวได้เรียนรู้และใช้ภาษาไทยอย่างแพร่หลาย ($\bar{X} = 3.6439$) ข้อ ๗ รัฐสนับสนุนให้มีการปรับปรุงการดำเนินการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม โดยให้นักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามนิยมเรียนวิชาสามัญเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามดังกล่าวพูดและใช้ภาษาไทยอย่างแพร่หลาย ตลอดจนเกิดประโยชน์ในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต ($\bar{X} = 3.4334$) และข้อ ๘ รัฐส่งเสริมให้ครูสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่พูดภาษาไทยไม่ได้ ใ้ฝึกอบรมภาษาไทยขึ้นเบื้องต้น ($\bar{X} = 3.3633$) สำหรับนโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐ คำภาษาที่ผู้นำศาสนาในท้องถิ่นเห็นด้วยในระดับน้อย ได้แก่ ข้อ ๙ รัฐสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการเปลี่ยนชื่อ เช่น ชื่อสถานที่ ชื่อคน ฯลฯ จากภาษามลายูท้องถิ่น หรือ ภาษาอาหรับเป็นภาษาไทย ($\bar{X} = 3.4237$) และข้อ ๑๐ รัฐส่งเสริมให้ใช้ภาษาไทยในการสอนศาสนาอิสลามในระดับพื้นฐาน ($\bar{X} = 2.4794$)

ตาราง ๕ แสดงค่าคะแนนเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของนโยบายผสมกลมกลืน
ทางวัฒนธรรมของรัฐ ตามทัศนคติของผู้นำศาสนาในท้องถิ่น ด้านความเชื่อ เป็น
รายชื่อ

ข้อที่	นโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐ	\bar{X}	S	ระดับนโยบาย
๑	รัฐมุ่งปลูกฝังให้ชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีเจตคติที่ถูกต้องในความเป็นคนไทย	๓.๕๔๕๒	๐.๘๘๕๕	ปานกลาง
๒	รัฐมุ่งปลูกฝังความสำนึกความเป็นคนไทยให้เกิดขึ้นในจิตใจของชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้	๓.๖๒๕๕	๐.๕๓๐๕	ปานกลาง
๓	รัฐมุ่งปลูกฝังให้ชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความเชื่อมั่นศรัทธาในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข	๔.๒๕๕๓	๐.๕๐๒๒	มาก
๔	รัฐมุ่งปลูกฝังให้ชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความจงรักภักดีต่อสถาบันหลักของชาติ คือ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์	๔.๕๒๑๘	๐.๓๖๖๘	มาก
	เฉลี่ย	๓.๕๗๒๘	๐.๘๗๑๒	มาก

จากตาราง ๕ แสดงว่า ระเบียบนโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามทรรศนะของผู้นำศาสนาในท้องถิ่น ด้านความเชื่อ มีค่าคะแนนเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาจากคะแนนเฉลี่ยเป็นรายข้อ พบว่า มีสองระดับ คือ ระดับมาก และระดับปานกลาง ระดับมาก ได้แก่ ข้อ ๓ รัฐมุ่งปลูกฝังให้ชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความเชื่อมั่นศรัทธาในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ($\bar{x} = 4.2553$) และข้อ ๔ รัฐมุ่งปลูกฝังให้ชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความจงรักภักดีต่อสถาบันหลักของชาติ คือ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ($\bar{x} = 4.4004$) สำหรับนโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐด้านความเชื่อที่ผู้นำศาสนาในท้องถิ่นเห็นด้วยในระดับปานกลาง ได้แก่ ข้อ ๑ รัฐมุ่งปลูกฝังให้ชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีเจตคติที่ถูกต้องในความเป็นคนไทย ($\bar{x} = 3.5442$) ข้อ ๒ รัฐมุ่งปลูกฝังความสำนึกความเป็นคนไทยให้เกิดขึ้นในจิตใจของชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ($\bar{x} = 3.6254$)

ตาราง ๖ แสดงค่าคะแนนเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของนโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐ ตามทรรศนะของผู้ว่าศาสนาในท้องถิ่นศาสนาสานา เป็นรายข้อ

ข้อที่	นโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐ	\bar{x}	S	ระดับนโยบาย
๑	รัฐสนับสนุนและให้ความอุปถัมภ์กิจการศาสนาอิสลาม	๓.๕๓๒๘	๑.๐๘๕๑	มาก
๒	รัฐส่งเสริมให้มีการสอนศาสนาอิสลามแก่ชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในโรงเรียนของรัฐบาล ทั้งในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา	๔.๐๑๓๖	๐.๕๖๕๐	มาก
๓	รัฐส่งเสริมให้มีพิธีกรรมทางศาสนา ทั้งศาสนาพุทธ และศาสนาอิสลามในโรงเรียน และหน่วยงานของรัฐในจังหวัดชายแดนภาคใต้	๓.๐๘๘๔	๑.๐๒๖๕	ปานกลาง
๔	รัฐส่งเสริมให้ข้าราชการในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความเข้าใจต่อความเชื่อมั่นค่านศาสนาของประชาชนในพื้นที่	๓.๘๕๐๓	๑.๐๕๕๓	มาก
๕	รัฐส่งเสริมให้ชาวไทยทุกคนยอมรับในความแตกต่างทางศาสนา เพื่อจะได้เข้าใจกันและอยู่ร่วมกันอย่างสันติ	๓.๕๓๕๖	๑.๐๒๓๕	มาก

ข้อที่	นโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐ	\bar{X}	S	ระดับนโยบาย
๖	รัฐส่งเสริมให้มีการอบรมชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เข้าใจหลักศาสนาอิสลามในแนวทางที่ถูกต้อง	๔.๐	๑.๑๕๒๓	มาก
๗	รัฐส่งเสริมให้เปิดโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเพื่อสอนศาสนาได้อย่างเสรีในจังหวัดชายแดนภาคใต้	๔.๐๕๔๔	๑.๑๖๕๑	มาก
	เฉลี่ย	๓.๘๕๑๓	๑.๐๖๘๒	มาก

จากตาราง ๖ แสดงว่า ระดับนโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามทฤษฎีของผู้นำศาสนาในท้องถิ่น กำนศาสนา มีค่าคะแนนเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นรายข้อ พบว่า มีสองระดับ คือ ระดับมาก และระดับปานกลาง ระดับมาก ได้แก่ ข้อ ๑ รัฐสนับสนุนและให้ความอุปถัมภ์ต่อกิจการศาสนาอิสลาม ($\bar{X} = ๓.๘๗๒๘$) ข้อ ๒ รัฐส่งเสริมให้มีการสอนศาสนาอิสลามแก่ชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในโรงเรียนของรัฐบาลทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ($\bar{X} = ๔.๐๑๓๖$) ข้อ ๔ รัฐส่งเสริมให้ข้าราชการในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความเข้าใจต่อความเชื่อมั่นกานศาสนาของประชาชนในพื้นที่ ($\bar{X} = ๓.๘๕๐๓$) ข้อ ๕ รัฐส่งเสริมให้ชาวไทยทุกคนยอมรับในความแตกต่างทางศาสนา เพื่อจะได้เข้าใจกันและอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ($\bar{X} = ๓.๘๓๕๖$) ข้อ ๖ รัฐส่งเสริมให้มีการอบรมชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เข้าใจหลักศาสนาอิสลามในแนวทางที่ถูกต้อง ($\bar{X} = ๔.๐$) และข้อ ๗ รัฐส่งเสริมให้เปิดโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเพื่อสอนศาสนาได้อย่างเสรีในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ($\bar{X} = ๔.๐๕๔๔$) สำหรับนโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐ กำนศาสนาที่ผู้นำศาสนาในท้องถิ่นเห็นด้วยในระดับปานกลาง ได้แก่ ข้อ ๓ รัฐส่งเสริมให้มีพิธีกรรมทางศาสนาทั้งศาสนาพุทธและศาสนาอิสลามในโรงเรียนและหน่วยงานของรัฐในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ($\bar{X} = ๓.๘๘๔๔$)

ตาราง ๗ แสดงค่าคะแนนเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของนโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐ ตามทรรศนะของผู้นำศาสนาในท้องถิ่นด้านชนบทรวมนิยม ประเพณี เป็นรายชื่อ

ข้อที่	นโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐ	\bar{X}	S	ระดับนโยบาย
๑	รัฐส่งเสริมให้ชาวไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยอมรับในความแตกต่างด้านขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมค่านิยมอื่นๆ เพื่อจะได้เข้าใจกันและกันและอยู่ร่วมกันอย่างสันติ	๓.๘๓๘๘	๐.๘๕๘๖	มาก
๒	รัฐส่งเสริมให้ข้าราชการในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ศึกษาอบรมเพื่อให้รู้และเข้าใจเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมค่านิยมอื่นๆของชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้	๓.๖๒๕๘	๑.๐๘๑๓	ปานกลาง
๓	รัฐมีนโยบายให้ข้าราชการในจังหวัดชายแดนภาคใต้บริหารงานและปฏิบัติการโดยอนุโลมให้เข้ากับขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมค่านิยมอื่นๆของชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้	๓.๓๓๕๕	๑.๐๘๖๓	มาก
๔	รัฐส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์และฟื้นฟูขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมค่านิยมอื่นๆของชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้งนี้เพื่อเป็นมรดกทางวัฒนธรรม	๓.๖๘๓๘	๑.๑๓๒๘	มาก
	เฉลี่ย	๓.๖๘๖๓	๑.๐๘๘๖	ปานกลาง

จากตาราง ๓ แสดงว่า ระดับนโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามทรรศนะของผู้ว่าศาสนาในท้องถิ่น ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี มีค่าคะแนนเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นรายข้อ พบว่ามีสองระดับ คือ ระดับมาก และระดับปานกลาง ระดับมาก ได้แก่ ข้อ ๑ รัฐส่งเสริมให้ชาวไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยอมรับในความแตกต่างด้านขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมด้านอื่นๆ เพื่อจะได้เข้าใจกันและกันและอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ($\bar{x} = ๓.๕๓๘๘$) ข้อ ๓ รัฐมีนโยบายให้ข้าราชการในจังหวัดชายแดนภาคใต้บริหารงานและปฏิบัติการโดยอนุโลมให้เข้ากับขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมด้านอื่นๆของชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ($\bar{x} = ๓.๓๓๕๕$) และข้อ ๔ รัฐส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์และฟื้นฟูขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมด้านอื่นๆของชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งนี้เพื่อเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ($\bar{x} = ๓.๖๕๓๕$) สำหรับนโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐด้านขนบธรรมเนียมประเพณีที่ผู้ว่าศาสนาในท้องถิ่นเห็นด้วยในระดับปานกลาง ได้แก่ ข้อ ๒ รัฐส่งเสริมให้ข้าราชการในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ศึกษาอบรมเพื่อให้รู้และเข้าใจเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมด้านอื่นๆของชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ($\bar{x} = ๓.๖๒๕๕$) และข้อ ๕ รัฐส่งเสริมให้เยาวชนไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้เรียนรู้ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมด้านอื่นๆของชาวไทยในภูมิภาคอื่น อันเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทย ($\bar{x} = ๓.๑๕๗๒$)

ตอนที่ ๓ การนำเสนอข้อมูลในตอนนี้เป็น การประมวลข้อเสนอแนะของผู้นำศาสนา ในท้องถิ่น เกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย โครงการ ตลอดจนแนวปฏิบัติด้านวัฒนธรรมของรัฐให้ สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพสังคม วัฒนธรรม และความต้องการของชาวไทยมุสลิมในจังหวัด ชายแดนภาคใต้ซึ่งรวบรวมจากแบบสอบถามปลายเปิดตอนที่ ๓ โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

๑. ด้านการศึกษา และศาสนา

๑.๑ การศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังก้อยคุณภาพ ทั้งทางด้านสายสามัญ และศาสนา รัฐควรส่งเสริม และพัฒนาอย่างจริงจัง

๑.๒ รัฐควรส่งเสริมและพัฒนาการสอนวิชาศาสนาอิสลามในโรงเรียนของรัฐบาล ให้มีคุณภาพมากขึ้น และสนับสนุนให้เยาวชนได้เรียนรู้ เรื่องศาสนาให้มากที่สุด

๑.๓ รัฐควรส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สามารถ เปิดสอนวิชาชีพได้

๑.๔ รัฐควรส่งเสริมให้โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สามารถเปิดสอน ศาสนาในระดับอุดมศึกษาได้ โดยรัฐ เป็นผู้สนับสนุนด้านเงินทุน หรือรัฐจัดตั้งสถาบันระดับ อุดมศึกษา เพื่อสอนทางด้านศาสนาขึ้นโดยเฉพาะในจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยให้เทียบเท่ากับ ต่างประเทศ

๑.๕ การส่งเสริมให้มีพิธีกรรมทางศาสนา ทั้งศาสนาพุทธ และศาสนาอิสลาม ในโรงเรียนและหน่วยงานของรัฐนั้น ควรจะได้มีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันทั้งสองฝ่าย คือ ฝ่ายศาสนาอิสลาม และศาสนาพุทธ ทั้งนี้เพื่อพิจารณาถึงสภาพ และความถูกต้องเหมาะสม

๑.๖ รัฐควรเปิดโอกาสให้โรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กำหนดนโยบาย และแผนงานของโรงเรียนเอง โดยรัฐควบคุมเฉพาะนโยบายหลัก

๑.๗ ทุกโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ขอให้มียุทธศาสตร์ สอนวิธีละหมาด สัจจิต และการปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักศาสนาด้วย

๑.๘ ควรให้ครูสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษา ใช้ภาษามลายูท้องถิ่น ในการสอน เพราะผู้ปกครองและประชาชนจะเกิดความศรัทธาต่อผู้สอนเป็นอย่างมาก

๑๑.๘ รัฐควรพิจารณาให้วันศุกร์เป็นวันหยุดประจำสัปดาห์ สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้อีก ๑ วัน เพราะนักเรียนระดับดังกล่าว จะเรียนศาสนาและภาษาอาหรับขึ้นพื้นฐานในวันเสาร์และวันอาทิตย์ ทำให้นักเรียนไม่มีเวลาพักผ่อน

๑๑.๑๐ รัฐควรพิจารณาทบทวน และทำความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบต่างๆที่ขัดกับแนวทางปฏิบัติของศาสนาอิสลาม เป็นต้นว่า การแต่งกายของนักเรียนทุกระดับชั้น

๑๑.๑๑ รัฐควรส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนาอิสลามทั้งในสถาบันของรัฐและเอกชน

๑๑.๑๒ รัฐควรส่งเสริมศาสนาอิสลามอย่างจริงจังในหลายๆด้าน เป็นต้นว่า การเพิ่มเงินอุดหนุนแก่มัสยิด การช่วยเหลือค่าตอบแทนแก่โต๊ะครูที่สอนตามมัสยิด การให้เงินอุดหนุนแก่โรงเรียนสอนศาสนาตามมัสยิด (โรงเรียนตาดีกา) การให้ค่าตอบแทนแก่ผู้นำศาสนาและคณะกรรมการมัสยิด การจัดอบรมคณะกรรมการมัสยิดให้รู้และเข้าใจในหน้าที่ของตน ตลอดจนสนับสนุนกิจกรรมต่างๆที่ศาสนาอิสลามกำหนดไว้

๑๑.๑๓ รัฐควรประชาสัมพันธ์หรือจัดให้มีการอบรมผู้นำศาสนาในท้องถิ่นได้ทราบเกี่ยวกับนโยบาย โครงการ ตลอดจนเรื่องกฎหมายและระเบียบต่างๆของทางราชการ

๑๑.๑๔ รัฐควรจะทำเนิมนโยบาย โครงการ ตลอดจนปฏิบัติงานในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมของศาสนาอิสลาม และไม่ควรกำหนดนโยบายให้กระทบกระเทือนต่อศาสนาอิสลาม

๑๑.๑๕ เรื่องศาสนาควรให้ผู้นำศาสนาในท้องถิ่นได้ดำเนินการ และแสดงความคิดเห็นร่วมกับหน่วยงานของรัฐในชุมชน โดยที่รัฐไม่ควรเข้าไปก้าวล่วงหรือควบคุม

๑๑.๑๖ รัฐควรให้ความสำคัญกับศาสนาอิสลามโดยเท่าเทียมกับศาสนาอื่น และให้การสนับสนุนค่านางๆให้เท่าเทียมกันด้วย

๑๑.๑๗ รัฐควรให้เสรีภาพอย่างแท้จริงในการนับถือศาสนา และการดำรงชีวิตตามวัฒนธรรมของชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม

๑๑.๑๘ รัฐควรรณรงค์ให้ชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามรู้ถึงประโยชน์ของการศึกษา เพื่อจะได้พัฒนาตนเอง และสามารถประสานงานกับทางราชการได้อย่างเข้าใจ

๑๑.๑๘ ศาสนากับวัฒนธรรมบางอย่างขัดแย้งกัน เป็นค้นว่า การเค้นร่องเงืงแบบประสานหญิงชาย ถ้ามีการขัดแย้งกันในลักษณะนี้รัฐก็ไมควรส่งเสริม ควรส่งเสริมเฉพาะวัฒนธรรมที่ไม่ขัดกับหลักศาสนาเท่านั้น ที่ขัดกับหลักศาสนาควรคัดออก

๑๑.๒๐ รัฐควรช่วยประสานแนวความคิดค้ำศาสนาของชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่แตกแยกเป็นสองกลุ่ม ให้มีแนวความคิดไปในแนวทางเดียวกัน

๒. กำนชบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม

๒.๑ รัฐควรมีความจริงใจในการยอมรับวัฒนธรรมของชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม และให้การสนับสนุนในการอนุรักษ์ พันธุ์วัฒนธรรม และชนบธรรมเนียมประเพณีของชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตลอดจนส่งเสริมให้เยาวชนได้เรียนรู้ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา ถึงระดับอุดมศึกษา และควรเผยแพร่ทางสื่อมวลชนด้วย

๒.๒ รัฐควรส่งเสริมให้ชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามได้ศึกษาวัฒนธรรมของตน

๒.๓ รัฐควรยกเลิกกิจกรรมที่ขัดกับประเพณี วัฒนธรรม และศาสนาอิสลาม

๒.๔ หากรัฐจะส่งเสริม สนับสนุน ปรับปรุง หรือดำเนินการกิจกรรมใด ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมอิสลาม ควรจะประชุมปรึกษาหารือร่วมกับผูู้ในท้องถิ่นหรือผู้นำศาสนาในท้องถิ่น เพื่อให้สังคมของแต่ละท้องถิ่นยอมรับ

๒.๕ นอกจากรัฐจะรณรงค์ให้ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้เข้าใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรมแล้ว รัฐและหน่วยงานของรัฐต้องเข้าใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรมด้วย และไม่เข้าไปเปลี่ยนแปลงโดยพลการ แต่ควรจะทำางส่งเสริมให้ดีขึ้น

๓. กำนภาษา

๓.๑ ภาษามลายูท้องถิ่นเป็นภาษาที่กำเนิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และถือเป็นวัฒนธรรมของชาติ รัฐควรส่งเสริมและเผยแพร่ เช่น เผยแพร่ทางสื่อมวลชน เป็นต้น

๓.๒ ข้าราชการควร เรียนรู้ภาษามลายูท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ในการสื่อสาร กับคนในท้องถิ่น และเพื่อสะดวกในการติดต่อระหว่างทางราชการกับประชาชน

๔. ด้านเศรษฐกิจ และสังคม

๔.๑ รัฐควรรหาแนวทางที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดชายแดน ภาคใต้ให้มีระดับใกล้เคียงกับประเทศเพื่อนบ้าน

๔.๒ รัฐควรมุ่งเน้นพัฒนาชนบท โดยเฉพาะการแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจของ ประชาชนที่เป็นรูปธรรม ชัดเจน และรวดเร็ว

๔.๓ รัฐควรปราบปรามไม่ให้มีสถานเริงรมย์ และก่อกำจัดแหล่งอบายมุขออกจาก พื้นที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้หมดสิ้น โดยเฉพาะแหล่งยาเสพติดในชนบท

๔.๔ รัฐควรส่งเสริมความรู้ด้านอาชีพ และด้านความเป็นอยู่แก่ประชาชนใน ชนบทในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มากขึ้น ทั้งนี้เพื่อช่วยพัฒนาอาชีพ และลดปัญหาการว่างงาน ให้น้อยลง

๕. ด้านการบริหาร และการปกครอง

๕.๑ การอบรมเจ้าหน้าที่ของรัฐให้เข้าใจสภาพสังคม และวัฒนธรรมท้องถิ่น ต้องดำเนินการให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนมากกว่าที่กำลังดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน และควรมี การติดตามผลในเชิงปฏิบัติด้วย

๕.๒ รัฐควร เป็นองค์กรกลางในการจัดอบรมระหว่างกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และ กรรมการหมู่บ้าน กับผู้นำศาสนาในท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อให้เข้าใจซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะเรื่อง ศาสนาให้ไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งจะเป็ประโยชน์ในการปกครองท้องถิ่น

๕.๓ การศึกษาสภาพปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้บริหารระดับสูงควร ได้ พบปะกับประชาชนในพื้นที่ เพราะจะทำให้ทราบข้อมูลที่เป็นไปตามข้อเท็จจริง

๕.๔ รัฐควรปรับปรุงการบริหารงานของรัฐให้เอื้อประโยชน์ต่อประชาชนได้ อย่างเต็มที่

๕.๕ รัฐควรมีความจริงใจในการกำหนดนโยบาย ไม่ใช่มีเจตนาแอบแฝงหรือ เบี่ยงเบนไปทางใดทางหนึ่ง

๕.๖ การกำหนดนโยบายเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ รัฐควรดำเนินการ สอบถามข้อมูลต่างๆจากชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยให้สามารถกำหนดค ้นโยบายที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางสังคม และวัฒนธรรม ขณะเดียวกันก็จะส่งผลให้ไ้ ได้รับความร่วมมือในการดำเนินนโยบายเป็นอย่างดี

๕.๗ รัฐจะต้องเลือกพื้นที่ราชการ โดยเฉพาะข้าราชการระดับผู้บังคับบัญชา หรือหัวหน้าหน่วยงาน ต้องมีความจริงใจ และมีความเข้าใจวัฒนธรรมอิสลามเป็นอย่างดี ั้งนี้เพื่อปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๕.๘ รัฐควรให้ผู้นำศาสนาในท้องถิ่นได้มีบทบาทเกี่ยวกับการแก้ปัญหาต่างๆใน ังหวัดชายแดนภาคใต้มากกว่าเท่าที่กระทำอยู่แล้ว

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในบทนี้จะกล่าวถึง จุดมุ่งหมายของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ เก็บรวบรวมข้อมูล สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อศึกษาทัศนคติของชาวไทยมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อนโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐ ด้านภาษา ด้านความเชื่อ ด้านศาสนา และด้านขนบธรรมเนียมประเพณี

ขอบเขตของการวิจัย

๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาทัศนคติของชาวไทยมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อนโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐ ด้านภาษา ด้านความเชื่อ ด้านศาสนา และด้านขนบธรรมเนียมประเพณี

๒. ขอบเขตด้านประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้นำศาสนาในท้องถิ่น ซึ่งได้แก่ อิมาม คอเต็บ หรือบิลัล จากทุกหมู่บ้านในเขตพื้นที่จังหวัดนราธิวาส จำนวน ๔๓๕ คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้นำศาสนาในท้องถิ่น ได้แก่ อิมาม คอเต็บ หรือบิลัล จากทุกมัสยิดในเขตอำเภอระแงะ และอำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส จำนวน ๑๔๓ คน ซึ่งได้มาโดยการพิจารณาคัดเลือกตามข้อมูลที่กำหนดไว้ในข้อตกลงเบื้องต้น และเมื่อหาการร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจากจำนวนประชากรทั้งหมด จะได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนประมาณ ร้อยละ ๓๐

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม นโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐ คำนำภาษา คำความเชื่อ คำศาสนา และคำขนบธรรมเนียมประเพณี และข้อเสนอนั้นเกี่ยวกับนโยบาย โครงการ ตลอดจนแนวปฏิบัติคำวัฒนธรรมของรัฐให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพสังคม วัฒนธรรม และความต้องการของชาวไทยมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ ๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนตัวของผู้นำศาสนาในท้องถิ่น จำแนกได้ ดังนี้

๑. ผู้นำศาสนาในท้องถิ่น จำแนกตามอายุ ปรากฏว่า มีอายุ ๓๐ ปีลงมา จำนวน ๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๗๖ มีอายุอยู่ในระหว่าง ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๗๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๘๓ และมีอายุ ๔๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๖๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๔๑

๒. ผู้นำศาสนาในท้องถิ่น จำแนกตามระดับการศึกษา ปรากฏว่า มีผู้นำศาสนาในท้องถิ่นไม่ได้รับการศึกษา จำนวน ๑๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๔๔ ได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือเทียบเท่า จำนวน ๑๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๑.๑๕ ได้รับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า จำนวน ๑๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๒๕ และได้รับการศึกษาระดับอุดมศึกษาหรือเทียบเท่า จำนวน ๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๒.๗๖

๓. ผู้นำศาสนาในท้องถิ่น จำแนกตามระดับการศึกษาทางศาสนาอิสลาม ปรากฏว่า ผู้นำศาสนาในท้องถิ่นได้รับการศึกษาระดับพักรูฮีน จำนวน ๖๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๔๑ ได้รับการศึกษาระดับอับดุลคาอิมียะห์ จำนวน ๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๕๖ ได้รับการศึกษาระดับมุสตะวัสซียะห์เตาะห์ จำนวน ๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๕๖ ได้รับการศึกษาระดับชานะวี จำนวน ๔๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๕๔ ได้รับการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑.๓๖ และได้รับการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน ๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๐.๖๘

๔. ผู้นำศาสนาในท้องถิ่น จำแนกตามตำแหน่งทางศาสนา ปรากฏว่า ผู้นำศาสนาในท้องถิ่นอยู่ในตำแหน่งอิมาม จำนวน ๔๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๑๐ อยู่ในตำแหน่งคอเค็บ จำนวน ๔๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๒๕ และอยู่ในตำแหน่งบิลัล จำนวน ๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๖๑

ตอนที่ ๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐบาลตามทรรศนะของผู้นำศาสนาในท้องถิ่นเป็นรายด้าน พบว่า ผู้นำศาสนาในท้องถิ่นเห็นด้วยกับนโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐบาลด้านความเชื่อ เป็นอันดับหนึ่ง ($\bar{X} = ๓.๕๗๒๔$) เห็นด้วยกับนโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐบาลด้านศาสนาเป็นอันดับสอง ($\bar{X} = ๓.๔๕๑๓$) เห็นด้วยกับนโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐบาลด้านขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นอันดับสาม ($\bar{X} = ๓.๖๔๖๓$) และเห็นด้วยกับนโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐบาลด้านภาษาเป็นอันดับสุดท้าย ($\bar{X} = ๓.๓๔๓๕$)

เมื่อพิจารณารายละเอียดแยกในแต่ละด้านของนโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐบาลตามทรรศนะของผู้นำศาสนาในท้องถิ่น พบว่า

๑. ผู้นำศาสนาในท้องถิ่นเห็นด้วยกับนโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐบาลด้านภาษาในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๓๔๓๕$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ปรากฏว่า นโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐบาลด้านภาษาที่ผู้นำศาสนาในท้องถิ่นเห็นด้วยเป็นอันดับหนึ่ง คือ รัฐส่งเสริมให้ชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้เรียนรู้ภาษาไทยซึ่งเป็นภาษากลางและใช้เป็นภาษาราชการของประเทศ ($\bar{X} = ๓.๕๖๖๐$) และอันดับสุดท้าย คือ รัฐสนับสนุนให้มีการเปลี่ยนชื่อ เช่น ชื่อสถานที่ ชื่อคน ฯลฯ จากภาษามลายูท้องถิ่น หรือภาษาอาหรับเป็นภาษาไทย ($\bar{X} = ๑.๔๘๒๓$)

๒. ผู้นำศาสนาในท้องถิ่น เห็นด้วยกับนโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐบาลด้านความเชื่อในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๗๒๔$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ปรากฏว่า นโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐบาลด้านความเชื่อ ที่ผู้นำศาสนาในท้องถิ่นเห็นด้วยเป็นอันดับหนึ่ง

คือ รัฐมุ่งปลูกฝังให้ชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความจงรักภักดี
ต่อสถาบันหลักของชาติ คือ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ($\bar{X} = ๘.๘๖๑๘$) และอันดับ
สุดท้าย คือ รัฐมุ่งปลูกฝังให้ชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีเจตคติ
ที่ถูกคองในความเป็นคนไทย ($\bar{X} = ๓.๕๔๘๒$)

๓. ผู้นำศาสนาในท้องถิ่น เห็นด้วยกับนโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐ
ก้ำานศาสนาในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๕๑๓$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ปรากฏว่า นโยบาย
ผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐก้ำานศาสนาที่ผู้นำศาสนาในท้องถิ่นเห็นด้วย เป็นอันดับหนึ่ง
คือ รัฐส่งเสริมให้เปิดโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเพื่อสอนศาสนาได้อย่างเสรีในจังหวัด
ชายแดนภาคใต้ ($\bar{X} = ๘.๐๕๔๔$) และอันดับสุดท้าย คือ รัฐส่งเสริมให้มีพิธีกรรมทางศาสนา
ทั้งศาสนาพุทธและศาสนาอิสลามในโรงเรียนและหน่วยงานของรัฐในจังหวัดชายแดนภาคใต้
($\bar{X} = ๓.๐๘๘๔$)

๔. ผู้นำศาสนาในท้องถิ่น เห็นด้วยกับนโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐก้ำาน
ชนบธรรมเนียมประเพณีในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๖๘๖๓$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ
ปรากฏว่า นโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐก้ำานชนบธรรมเนียมประเพณีที่ผู้นำศาสนา
ในท้องถิ่นเห็นด้วยเป็นอันดับหนึ่ง คือ รัฐส่งเสริมให้ชาวไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยอมรับ
ในความแตกต่างก้ำานชนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมก้ำานอื่นๆ เพื่อจะได้เข้าใจกัน
และกัน และอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ($\bar{X} = ๓.๕๓๘๘$) และอันดับสุดท้าย คือ รัฐส่งเสริมให้
เยาวชนไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้เรียนรู้ชนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมก้ำานอื่นๆ
ของชาวไทยในภูมิภาคอื่นอันเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทย ($\bar{X} = ๓.๑๘๗๒$)

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะของผู้นำศาสนาในท้องถิ่นเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายก้ำาน
วัฒนธรรมของรัฐ ให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพสังคม วัฒนธรรม และความต้องการของ
ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ ๕ ก้ำาน คือ

๑. ด้านการศึกษา และศาสนา
๒. ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม
๓. ด้านภาษา
๔. ด้านเศรษฐกิจ และสังคม
๕. ด้านการบริหาร และการปกครอง

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์นโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐ ตามทรรศนะของผู้นำศาสนาในท้องถิ่น มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

๑. จากการศึกษานโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐตามทรรศนะของผู้นำศาสนาในท้องถิ่นทุกด้านเป็นรายข้อ จะเห็นว่า อิมาม คอเค็บ หรือบิลัล ซึ่งทำหน้าที่ห้ผู้นำศาสนาและผู้นำสังคมในท้องถิ่น เห็นด้วยในระดับมากกับนโยบายที่กำหนดขึ้นโดยไม่กระทบกระเทือนต่อวัฒนธรรมอิสลามทั้งในทางตรงและทางอ้อม ทั้งข้อเสนอแนะของผู้นำศาสนาในท้องถิ่น ที่ว่า รัฐควรดำเนินนโยบาย โครงการ ตลอดจนปฏิบัติงานในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมของศาสนาอิสลาม และไม่ควรถูกกำหนดนโยบายให้กระทบกระเทือนต่อศาสนาอิสลาม ทั้งนี้เพราะความรู้สึกของชาวไทยมุสลิมที่มีต่อวัฒนธรรมของคนนั้น มีความละเอียดอ่อนมาก โดยเฉพาะความเชื่อมั่นศรัทธาต่อศาสนานั้นมีอยู่อย่างสูงยิ่ง ซึ่งจะได้เห็นได้จากสภาพโดยทั่วไปในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น การปลูกฝังอบรมเยาวชนให้ศึกษาเรียนรู้หลักศาสนาและสามารถปฏิบัติตนตามหลักการของศาสนาได้ถูกต้อง หรือการออกปฏิบัติธรรม และเผยแพร่ศาสนาของผู้ศาสนาในท้องถิ่นเพื่อรณรงค์ให้ชาวไทยมุสลิมเข้าใจและปฏิบัติตนตามหลักศาสนาตลอดจนดำเนินชีวิตตามแนวทางของศาสนา เป็นต้น ในทำนองเดียวกันนโยบายข้อใดที่ผู้นำศาสนาในท้องถิ่นเห็นว่า อาจมีผลกระทบต่อวัฒนธรรมของตน ทรรศนะที่แสดงต่อนโยบายข้อนั้นก็จะมีระดับลงมาอยู่ในระดับปานกลาง และระดับน้อย เช่น นโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐด้านภาษา พบว่า ผู้นำศาสนาในท้องถิ่นเห็นด้วยในระดับมากกับ

นโยบายข้อ ๑ และข้อ ๒ คือ รัฐส่งเสริมให้ชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้เห็นประโยชน์ของการฟัง พูด อ่าน และเขียนภาษาไทย ($\bar{x} = ๓.๘๒๓๑$) และรัฐส่งเสริมให้ชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้เรียนรู้ภาษาไทยซึ่งเป็นภาษากลาง และใช้เป็นภาษาราชการของประเทศ ($\bar{x} = ๓.๘๖๖๑$) เหตุที่ผู้นำศาสนาในท้องถิ่นเห็นด้วยในระดับมากกับนโยบายข้างต้น อาจกล่าวได้ว่า เป็นเพราะได้ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ภาษาไทยในแง่ที่ว่า ภาษาไทยเป็นภาษากลาง และเป็นภาษาราชการของประเทศ แต่ในขณะเดียวกัน นโยบายข้อ ๓ รัฐส่งเสริมให้ชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามนิยมฟัง พูด อ่าน และเขียนภาษาไทย เพื่อประโยชน์ในการสื่อสารสัมพันธ์ระหว่างคนในชาติ ($\bar{x} = ๓.๘๘๘๖$) ผู้นำศาสนาในท้องถิ่นเห็นด้วยในระดับปานกลาง แม้ว่าจะมีนโยบายดังกล่าวเกือบจะเลื่อนขึ้นไปถึงระดับมาก แต่ร่องรอยทัศนคติที่แสดงถึงความขัดแย้งยังปรากฏให้เห็นแม้จะไม่แจ่มชัดนักก็ตาม กล่าวคือ ชาวไทยมุสลิมยังไม่ตระหนักถึงประโยชน์และความจำเป็นที่จะต้องใช้ภาษาไทยในการติดต่อสื่อสาร ทั้งข้อเขียนของอารง สุทธาศาสน์ ในหนังสือปัญหาความขัดแย้งในสี่จังหวัดภาคใต้ ตอนหนึ่งว่า ภาษามาเลย์ท้องถิ่นเป็นภาษาที่เขาสามารถจะเข้าใจซึ่งกันและกันได้ ถ้ามีภาษาอื่นแทรกซึมเข้าไปในชุมชนของเขา เขาก็ไม่สามารถที่จะติดต่อสัมพันธ์กับสมาชิกชุมชนด้วยกัน เวลามีพิธีทางศาสนา หรือพิธีที่เกี่ยวข้องกับชุมชนส่วนรวมซึ่งจำเป็นต้องใช้การกระทำร่วมกันแล้ว ก็จะกระทำด้วยความยากลำบากเพราะภาษาเป็นอุปสรรค * ดังนั้นผู้นำศาสนาในท้องถิ่นจึงเห็นด้วยในระดับมากกับนโยบายที่มุ่งเน้นให้รักษาวัฒนธรรมภาษามลายูท้องถิ่น ($\bar{x} = ๓.๘๖๒๓$) ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะที่ว่า ภาษามลายูท้องถิ่นเป็นภาษาที่กำเนิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และถือเป็นวัฒนธรรมของชาติ รัฐควรส่งเสริมและเผยแพร่ อย่างไรก็ตามการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารนั้นถือเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นให้ได้ว่า รัฐมีจุดประสงค์เพื่อให้ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้สามารถใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารได้ในโอกาสที่

* อารง สุทธาศาสน์ . ปัญหาความขัดแย้งในสี่จังหวัดภาคใต้ . ๒๕๑๘ . หน้า

จำเป็นต้องใช้ ทั้งนี้เพราะมีปัจจัยหลายประการที่จะเป็นตัวกำหนดให้จำเป็นต้องใช้ภาษาไทย เช่น การขยายตัวทางเศรษฐกิจทั้งในระดับจังหวัด และระดับชาติ การพัฒนาทางการศึกษา ในสาขาต่างๆ การแลกเปลี่ยนเทคโนโลยีกันต่างๆ เป็นต้น

๒. จากการพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อของนโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม ของรัฐตามทหระณะของผู้นำศาสนาในท้องถิ่น จะเห็นว่านโยบายด้านความเชื่อข้อ ๔ รัฐมุ่ง ปลุกฝังให้ชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความจงรักภักดีต่อสถาบันหลักของชาติ คือ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เป็นนโยบายที่ผู้นำศาสนาในท้องถิ่น เห็นด้วยมากกว่าข้ออื่นๆ กล่าวคือ มีค่าคะแนนเฉลี่ย (\bar{x}) ถึง ๔.๘๖๐๔ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ชาวไทยมุสลิมทั้งมวลมีความตระหนักและสำนึกในความเป็นคนไทย มีความเชื่อมั่นศรัทธาในศาสนาที่ตนนับถือ และมีความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์เหนือสิ่งอื่นใด ทั้งนี้การกำหนดนโยบายความมั่นคงแห่งชาติในจังหวัดชายแดนภาคใต้รัฐจึงไม่ควรมุ่ง เน้นการสร้างจิตสำนึกในเรื่องข้างต้นมาจนเกินไป เพราะจะทำให้ชาวไทยมุสลิมเกิดความรู้สึกว่า รัฐหวาดระแวงคนไทยด้วยกัน และมองว่ารัฐไม่มีความจริงใจ ทั้งข้อเสนอแนะของผู้นำศาสนาในท้องถิ่น ที่ว่า รัฐควรมีความจริงใจในการกำหนดนโยบาย ไม่ใช่มีเจตนาแอบแฝง หรือเบี่ยงเบนไปทางใดทางหนึ่ง และการศึกษาในสภาพปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ผู้บริหารระดับสูงควร ได้พบปะกับประชาชนในพื้นที่ เพราะจะทำให้ทราบข้อมูลที่เป็นไปตามข้อเท็จจริง นอกจากนั้นความเป็นจริงประการหนึ่งของสังคมไทยที่ผู้บริหารระดับสูง ข้าราชการทุกคน ตลอดจนคนไทยทุกคนต้องยอมรับ นั่นคือ ความแตกต่างทางวัฒนธรรม ทั้งนี้การกำหนดนโยบายความมั่นคงแห่งชาติในจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยคำนึงถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรม ซึ่งรัฐกำลังดำเนินการอยู่ในขณะนี้ คงจะช่วยขจัดความไม่เข้าใจ และความหวาดระแวงระหว่างคนไทยด้วยกันให้หมดสิ้นไป แต่อย่างไรก็ตามการกำหนดนโยบายที่สอดคล้องกับสภาพสังคม และวัฒนธรรมของท้องถิ่น แต่เพียงประการเดียว คงไม่สามารถแก้ปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้หมดสิ้นไปได้ หากปราศจากความร่วมมือในการดำเนินนโยบายจากข้าราชการของรัฐ และประชาชนในพื้นที่ด้วยเหตุนี้รัฐจึงควรพิจารณาข้อเสนอแนะของผู้นำศาสนาในท้องถิ่น เพื่อนำมาเป็นแนวคิดใน

การดำเนินนโยบายความมั่นคงแห่งชาติในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้บังเกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริง ทั้งนี้

๒.๑ การกำหนดนโยบายเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ รัฐควรดำเนินการสอบถามข้อมูลต่างๆจากชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยให้สามารถกำหนดนโยบายที่สอดคล้องกับสภาพสังคมและวัฒนธรรม ขณะเดียวกันก็จะส่งผลให้ได้รับความร่วมมือในการดำเนินนโยบายเป็นอย่างดี

๒.๒ รัฐควรให้ผู้นำศาสนาในท้องถิ่นได้มีบทบาทเกี่ยวกับการแก้ปัญหาต่างๆในจังหวัดชายแดนภาคใต้มากกว่าเท่าที่กระทำอยู่แล้ว

๒.๓ รัฐจะต้องเลือกเฟ้นข้าราชการ โดยเฉพาะข้าราชการระดับผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้าหน่วยงาน ต้องมีความจริงใจ และมีความเข้าใจวัฒนธรรมอิสลามเป็นอย่างดี ทั้งนี้เพื่อปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๔ การอบรมเจ้าหน้าที่ของรัฐให้เข้าใจสภาพสังคม และวัฒนธรรมท้องถิ่น ต้องดำเนินการให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน มากกว่าที่กำลังดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน และควรมีการติดตามผลในเชิงปฏิบัติด้วย

๓. ข้อเสนอแนะของผู้นำศาสนาในท้องถิ่นเกี่ยวกับเรื่องการศึกษา ที่ควรนำมาพิจารณาประเด็นหนึ่ง คือ รัฐควรเปิดโอกาสให้โรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้กำหนดนโยบายและแผนงานของโรงเรียนเอง โดยรัฐควบคุมเฉพาะนโยบายหลัก ข้อเสนอแนะข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นถึงความล้มเหลวบางประการในการจัดการศึกษาของรัฐในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปิดสอนอิสลามศึกษา ทั้งในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ และโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เพราะนับตั้งแต่เปิดสอนในปีการศึกษา ๒๕๒๕ เป็นต้นมา วิชาอิสลามศึกษากลับไม่ได้ตอบสนองตามวัตถุประสงค์ที่รัฐได้คาดหวังไว้อย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นการสนองความต้องการของชุมชนในท้องถิ่น หรือการจูงใจให้นักเรียนเข้าเรียนในชั้นมัธยมศึกษามากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะในแง่ของการจัดการเรียนการสอนยังไม่เป็นที่ยอมรับของสังคมมุสลิม ทั้งข้อเสนอแนะของผู้ปกครองนักเรียนไทยมุสลิม

เกี่ยวกับการสอนวิชาอิสลามศึกษาในโรงเรียน ซึ่งได้จากงานวิจัยของพรพันธุ์ เชมคุณาศัย เรื่อง การศึกษาปัจจัยซึ่งส่งผลต่อการไม่ศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ของนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ว่า ในการเรียนวิชาศาสนาควรให้นักเรียนแต่งกายตามหลักศาสนา... และการจัดการเรียนการสอนวิชาศาสนาอิสลามในโรงเรียน ควร เน้นการปฏิบัติมากกว่า วิชาการ ตลอดจนจัดสถานที่ประกอบศาสนกิจประจำวันให้ถูกต้องเหมาะสมตามหลักศาสนา นอกจากนั้นเมื่อถึงวันสำคัญของท้องถิ่นควรจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกัน และครูสอนศาสนาในโรงเรียนควรมีความรู้ในการอ่านกูรอ่าน และสอนอ่านกูรอ่านแก่นักเรียนในโรงเรียนด้วย * ขณะเดียวกันรัฐ ไม่ได้ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเท่าที่ควร และไม่ไต่มองลึกลงไป ในบริบทของสังคมชาวบ้าน และสิ่งที่มีอยู่แล้วในสังคมท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการ พัฒนา กล่าวคือ ชาวไทยมุสลิมถือว่า เรื่องศาสนานั้นเป็นภารกิจที่จะต้องจัดให้บุตรหลานได้ เรียนรู้อย่างจริงจัง ดังนั้นเมื่อเป็นหน้าที่ที่ผู้ปกครองของเยาวชนไทยมุสลิมต้องดำเนินการ อยู่แล้ว รัฐจึงควร เปิดโอกาสให้โรงเรียนซึ่งมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับชุมชนได้ประสาน แนวความคิดในการจัดการ เรียนการสอนอิสลามศึกษาร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งต่อท้องถิ่นและต่อรัฐ ทั้งขอเสนอแนะ ที่ว่า เรื่องศาสนาควรให้ผู้นำศาสนาในท้องถิ่นได้ คำแนะนำและแสดงความคิดเห็นร่วมกับหน่วยงานของรัฐ ในชุมชน โดยที่รัฐไม่ควร เข้าไป ก้าวก่ายหรือควบคุม เพราะมีฉะนั้นแล้วงบประมาณที่รัฐทุ่มเทให้กับโครงการอิสลามศึกษาก็จะ สูญเปล่าโดยที่รัฐไม่ได้อะไรกลับคืนเลย

๔. เมื่อพิจารณานโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐตามทฤษฎีของผู้นำ ศาสนาในท้องถิ่นทุกด้านเป็นรายข้อ พบว่า นโยบายด้านภาษาข้อ ๑๐ รัฐส่งเสริมให้ใช้ ภาษาไทยในการสอนศาสนาอิสลามในระดับพื้นฐาน เป็นนโยบายที่ผู้นำศาสนาในท้องถิ่น เห็นด้วยในระดับน้อย คือ มีค่าคะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) เพียง ๒.๕๓๑๔ ซึ่งสอดคล้องกับข้อ

* พรพันธุ์ เชมคุณาศัย . การศึกษาปัจจัยซึ่งส่งผลต่อการไม่ศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ ๑ ของนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ . ๒๕๓๔ . หน้า ๖๓-๖๔ .

เสนอแนะ ที่ว่า ควรให้ครูสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษาใช้ภาษามลายูท้องถิ่นในการสอน เพราะผู้ปกครองและประชาชนจะเกิดความศรัทธาต่อผู้สอนเป็นอย่างมาก ดังข้อเขียนของอารง สุทธาศาสน์ ในหนังสือปัญหาความขัดแย้งในสี่จังหวัดภาคใต้ ว่า ภาษามลายูได้กลายเป็นภาษาของศาสนาอิสลามในสี่จังหวัดภาคใต้ เนื่องจากประชาชนได้เรียนรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลามโดยใช้ภาษามลายูเป็นสื่อไม่ว่าจะเป็นการสอนตามปอเนาะหรือตามบ้าน ... มีผลทำให้มุสลิมชาวใต้มองภาษามลายูในแง่ของศาสนาไปด้วย คือ เป็นสิ่งที่จะต้องปกป้องรักษา ใครจะมามันหอนหรือทำลายมิได้ เพราะภาษามลายูเป็นภาษาของศาสนาโดยตรง * ดังนั้นความพยายามของรัฐที่ให้วิทยากรสอนศาสนาอิสลามใช้ภาษาไทยเป็นสื่อในการสอนศาสนาทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา จึงเป็นการขัดแย้งกับความรู้สึกของชาวไทยมุสลิมโดยทั่วไป นอกจากนั้นจากรายงานสรุปการสัมมนาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา ของเขตการศึกษา ๒ ๓ และ ๔ ก็เน้นหนักไปในด้านการเรียนการสอน และการสร้างขวัญกำลังใจแก่วิทยากรสอนศาสนาอิสลามมากกว่าที่จะเจาะลึกไปในด้านการปรับปรุงหลักสูตร เนื้อหา และแนวปฏิบัติให้สอดคล้องตามหลักศาสนาอิสลาม เพื่อตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของสังคมมุสลิม อย่างไรก็ตามแม้จะมีการเปิดสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐทั้งสองระดับข้างต้น ผู้ปกครองของนักเรียนไทยมุสลิมก็ยังให้บุตรหลานของตนเรียนศาสนา และภาษาอาหรับกับโต๊ะครูตามมัสยิดใกล้บ้าน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐยังไม่สร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นต่อท้องถิ่น และยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่ผู้นำศาสนาในท้องถิ่นก็ยังคาดหวังให้รัฐส่งเสริมและพัฒนาการสอนวิชาอิสลามศึกษาใน

* อารง สุทธาศาสน์ . ปัญหาความขัดแย้งในสี่จังหวัดภาคใต้ . ๒๕๑๕ . หน้า ๑๔๓-๑๔๔ .

๒ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา ๒ . รายงานสรุปการสัมมนาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา ระดับมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา ๒ ๓ และ ๔ ปีการศึกษา ๒๕๓๔ . ๒๕๓๔ . หน้า ๗-๑๔ .

โรงเรียนของรัฐบาลให้มีคุณภาพมากขึ้น และสนับสนุนให้เยาวชนได้เรียนรู้เรื่องศาสนาให้มากที่สุด

๕. ผู้นำศาสนาในท้องถิ่นได้แสดงทรรศนะไว้บางประการ ที่รัฐควรจะได้ทบทวนบทบาทและนโยบายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นั่นคือ การชี้ถึงประเด็นเรื่องศาสนา และวัฒนธรรมประเพณีของชาวไทยมุสลิม ซึ่งรัฐควรเข้าไปประสานงาน และมีส่วนร่วมในลักษณะของการส่งเสริมสนับสนุน แต่ในเรื่องของการแก้ปัญหา และการพัฒนาบ้านเศรษฐกิจถือเป็นภาระหน้าที่โดยตรงที่รัฐจะต้องรับผิดชอบต่อประชาชน ทั้งข้อเสนอแนะที่ว่า รัฐควรมุ่งเน้นพัฒนาชนบท โดยเฉพาะการแก้ปัญหาค่านเศรษฐกิจของประชาชนที่เป็นรูปธรรม ชัดเจน และรวดเร็ว รัฐควรส่งเสริมค่านอาชีพ และค่านความเป็นอยู่แก่ประชาชนในชนบทในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มากขึ้น ทั้งนี้เพื่อช่วยพัฒนาอาชีพ และลดปัญหาการว่างงานให้น้อยลง นอกจากนี้รัฐควรรหาแนวทางที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มีระดับใกล้เคียงกับประเทศเพื่อนบ้าน

๖. ข้อเสนอแนะของผู้นำศาสนาในท้องถิ่นที่ควรนำมาอภิปรายอีกประเด็นหนึ่ง คือ ศาสนาก็มีวัฒนธรรมบางอย่างขัดแย้งกัน เป็นต้นว่า การเดินรณรงค์แบบประสานหญิงชาย ถ้ามีการขัดแย้งกันในลักษณะนี้รัฐก็ไม่ควรส่งเสริม ควรส่งเสริมเฉพาะวัฒนธรรมที่ไม่ขัดกับหลักศาสนาเท่านั้น ที่ขัดกับหลักศาสนาควรตัดออก ข้อเสนอแนะดังกล่าวเป็นปัญหาที่ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อภิปรายอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้รัฐหรือหน่วยงานของรัฐซึ่งทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับงานศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ควรจะได้พิจารณาอนุรักษ์ ฟื้นฟู และส่งเสริมวัฒนธรรมค่านต่างๆของชาวไทยมุสลิมให้เหมาะสม และสอดคล้องกับหลักศาสนาอิสลาม นอกจากนั้นผลที่ได้จากการดำเนินการดังกล่าว ก็จะช่วยประสานความเข้าใจระหว่างรัฐกับชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ อีกระดับหนึ่ง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

๑. ควรศึกษาทัศนคติของชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มี
ค่านโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐ ทั้งนี้เพื่อนำผลการวิจัยมาเป็นข้อมูลในการ
ประสานความเข้าใจ และสร้างสมานฉันท์ระหว่างชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธกับชาวไทยที่
นับถือศาสนาอิสลาม โดยหวังผลให้เกิดความสงบสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้

๒. ควรศึกษาวัฒนธรรมพื้นบ้านของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งนี้เพื่อนำผลการวิจัย
มาเป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการอนุรักษ์ และฟื้นฟูวัฒนธรรมพื้นบ้านของชาวไทย
ที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยหวังผลให้เกิดประโยชน์ต่อการท่องเที่ยว
ของประเทศไทยโดยรวม

မကုသဘဲ

บรรณานุกรม

- ชจกัถย นุรุษพัฒน์ ปัญหาและอุปสรรคในการผสมกลมกลืนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แพรวพทยา ๒๕๑๖, ๒๑๐ หน้า
- เจษฎา อรุณีพัฒน์พงษ์ การปฏิบัตินโยบายสำหรับจังหวัดชายแดนภาคใต้ : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดนราธิวาส ปริญญาพันธ์ ร.ค. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๒๔, ๒๗๗ หน้า อักส์น่า
- ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ "บูรณาการทางสังคมกับปัญหาความมั่นคงของรัฐ : ข้อสังเกตว่าด้วยกรณีสี่จังหวัดภาคใต้, ประเทศไทย" ใน รอยร้าวในสังคมไทย ? บูรณาการกับปัญหาความมั่นคงของชาติ หน้า ๒๖๕-๒๗๑ อักษรสยามการพิมพ์ ๒๕๓๑
- กิเรก กุลศิริสวัสดิ์ "อิสลามในสังคมไทย" ใน เอกสารการสอนชุดวิชาความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย หน้า ๔๔๒ รุ่งศิลป์การพิมพ์ ๒๕๓๐
- พรพันธุ์ เขมคุณาศัย การศึกษาวิจัยซึ่งส่งผลต่อการไม่ศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ของนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ รายงานการวิจัย ๒๕๓๔, ๔๒ หน้า อักส์น่า
- ภักคินี เปรมโยธิน กระบวนการบริหารราชการส่วนภูมิภาคกับการแก้ปัญหาชนกลุ่มน้อยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปริญญาพันธ์ กศ.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๑๔, ๓๖๔ หน้า อักส์น่า
- โมหัมหมัด อับดุลกาเดร์ "ข้อคิดใหม่จากข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัดภาคใต้" ใน การจัดการศึกษาและแนวทางพัฒนาภาคใต้ หน้า ๖-๕ อักษรบัณฑิต ๒๕๓๐
- _____ "ความเข้าใจเบื้องต้นเรื่องชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม" ใน การจัดการศึกษาและแนวทางพัฒนาภาคใต้ หน้า ๑๒๔-๑๒๕ อักษรบัณฑิต ๒๕๓๐

โมหัมมัท อับดุลกาเคร์ "สถานการณ์ปัจจุบันจังหวัดชายแดนภาคใต้" รัฐมิแล ๙(๑) :

๒๒-๒๓ กันยายน - ธันวาคม ๒๕๒๕

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ หลักการวิจัยทางการศึกษา พิมพ์ครั้งที่ ๒ โรงพิมพ์
ทวีกิจ ๒๕๒๔, ๒๔๖ หน้า

ลิขิต วีรเวทิน ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย โรงพิมพ์แพร่พิทยาอินเตอร์เนชั่นแนล ๒๕๒๑,
๒๑๔ หน้า

วินัย สมะอุณ "ความหวังใหม่ (ฮาร์ปบันบารู) ความหวังของใคร ?" มติชนรายวัน
๑๒ มิถุนายน ๒๕๓๓ หน้า ๘

ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ เอกสารประกอบการบรรยายโครงการ
ประชุมนิเทศข้าราชการ ฯ ม.ป.ท ๒๕๒๖, ๖๐ หน้า

ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ และสำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา ๒
เอกสารประกอบการบรรยายวิชาสถานการณ์ความมั่นคงของจังหวัดชายแดนภาคใต้
ม.ป.ท ๒๕๓๑, ๒๔ หน้า

———— เอกสารประกอบการบรรยายวิชาสภาพปัจจุบันและนโยบายของรัฐในการแก้ไข
ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ม.ป.ท ๒๕๓๑, ๕๐ หน้า

สงคราม ชื่นภิบาล การผสมกลมกลืนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปริญญาโท
กศ.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๑๘, ๒๑๔ หน้า อักส์นา

สำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา ๒ และกองทัพอากาศที่ ๔ ส่วนหน้า แนวทางการ
ปฏิบัติผู้ปฏิบัติงานจังหวัดชายแดนภาคใต้ โรงพิมพ์สำนักงานศึกษาธิการเขต เขต
การศึกษา ๒ ยะลา ๒๕๓๔, ๕๕ หน้า

สิน คารามัน "คุยกับศาโตะสิน คารามัน" รัฐมิแล ๖(๑) : ๖๒-๖๘ กันยายน - ธันวาคม ๒๕๒๕

สุจิต บุญบงการ "บูรณาการกับปัญหาความมั่นคงแห่งชาติ : ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไข
ปัญหาในอนาคต" ใน รอยร้าวในสังคมไทย ? บูรณาการกับปัญหาความมั่นคงของชาติ
หน้า ๓๒๔-๓๓๓ อักษรสยามการพิมพ์ ๒๕๓๑

สุวรรณ กุสุจวิต และคณะ เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาครูประจำการและบุคลากร
ทางการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ตามโครงการพัฒนาครูประจำการและบุคลากร
ทางการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๓๔ โรงพิมพ์สำนักงาน
ศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา ๒ ยะลา ๒๕๓๔, ๒๒๓ หน้า

สุวิทย์ สุทธานุกุล "ชนกลุ่มน้อยกับความมั่นคงของชาติ : ประสบการณ์ของประเทศไทย"
ใน รอยร้าวในสังคมไทย ? บูรณาการกับปัญหาความมั่นคงของชาติ หน้า ๒๕
อักษรสยามการพิมพ์ ๒๕๓๑

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา ๒ รายงานสรุปการสัมมนาการจัดการ
เรียนการสอนอิสลามศึกษา ระดับมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา ๒ ๓
และ ๔ ปีการศึกษา ๒๕๓๔ โรงพิมพ์สำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา ๒ ยะลา
๒๕๓๔, ๓๔ หน้า

อนันต์ ทิพย์รัตน์ และคณะ "การวิจัยประเมินผลการปฏิบัติตามนโยบายเกี่ยวกับการเรียนรู้
และใช้ภาษาไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้" รัฐมิแล ๔ (๑) : ๓๘-๕๐ กันยายน
- ธันวาคม ๒๕๓๓

อารง สุทธาศาสน์ ปัญหาความขัดแย้งในสี่จังหวัดภาคใต้ กรุงสยามการพิมพ์ ๒๕๑๕,
๒๕๓ หน้า

อุทัย กุศลเกษม "บูรณาการแห่งชาติและปัญหาความมั่นคง : กรณีชาวมุสลิมเชื้อสายมลายู
ในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย" ใน รอยร้าวในสังคมไทย ? บูรณาการกับปัญหา
ความมั่นคงของชาติ หน้า ๒๓๖-๒๔๕ อักษรสยามการพิมพ์ ๒๕๓๑

Best John W. Research in Education . rd , ed . Now Jorsey,
Prentice Hall, Inc . ๑๙๗๗ . ๒๑๐ p .

การคำนวณ

แบบสอบถาม

ทรวศนะของชาวไทยมุสลิมที่มีค่อนโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐ

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาทรวศนะของชาวไทยมุสลิมที่มีค่อนโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐ ด้านภาษา ด้านความเชื่อ ด้านศาสนา และด้านขนบธรรมเนียมประเพณี

แบบสอบถามมี ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลส่วนตัว

ตอนที่ ๒ ทรวศนะของชาวไทยมุสลิมที่มีค่อนโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐ ด้านภาษา ด้านความเชื่อ ด้านศาสนา และด้านขนบธรรมเนียมประเพณี

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดค่อนโยบายทางวัฒนธรรมของรัฐ ให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพสังคม วัฒนธรรม และความต่องการของท้องถิ่น

คำตอบ และข้อเสนอแนะที่ท่านแสดงครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เพื่อเป็นข้อมูลสำคัญที่จะใช้ในการพิจารณาปรับปรุงนโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐร่วมกับหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพสังคม วัฒนธรรม ตลอดจนความต่องการของท้องถิ่นในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้

ขอใ้โปรดตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง คำตอบของท่านจะถือ เป็นความลับ และผู้วิจัยจะนำเสนอผลโดยส่วนรวม

ตอนที่ ๑
ข้อมูลส่วนตัว

คำชี้แจง โปรดขีดเครื่องหมาย / ลงในช่อง หรือเติมข้อความที่ตรงกับ
ความเป็นจริงของท่าน

	ของนี้สำหรับ ผู้วิจัย
<p>๑. อายุ</p> <p>☐ ๓๐ ปีลงมา ☐ ๓๑-๔๐ ปี</p> <p>☐ ๔๑-๕๐ ปี ☐ ๕๑ ปีขึ้นไป</p>	<p>๑</p> <p>☐</p>
<p>๒. ระดับการศึกษา</p> <p>☐ ประถมศึกษาหรือเทียบเท่า</p> <p>☐ มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า</p> <p>☐ อุดมศึกษาหรือเทียบเท่า</p> <p>☐ อื่นๆ โปรดระบุ</p>	<p>๒</p> <p>☐</p>
<p>๓. ระดับการศึกษาทางศาสนาอิสลาม</p> <p>☐ ฟัรคูน ☐ ฮานะฟี</p> <p>☐ อิบติคาลัยะห์ ☐ ปริญญาครี</p> <p>☐ มุสตะวัสสีเตาะห์ ☐ อื่นๆ โปรดระบุ</p> <p>.....</p>	<p>๓</p> <p>☐</p>

	ของนี้สำหรับ ผู้วิจัย
<p>๘. ตำแหน่งทางศาสนา</p> <p>☐ อี맘</p> <p>☐ คอเต็บ</p> <p>☐ บิลัด</p>	<p>๘</p> <p>☐</p>

ตอนที่ ๒

พรรคนะของชาวไทยมุสลิมที่มีก่อนนโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐ

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้มีคำถามที่เป็นนโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐ ซึ่งกำหนดขึ้นเฉพาะสำหรับจังหวัดชายแดนภาคใต้ และผู้วิจัยต้องการทราบความคิดเห็นของท่านที่มีต่อนโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐดังกล่าว ทั้งนี้ เพื่อเสนอสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ นำประโยชน์ของข้อมูลไปใช้ในการพิจารณาปรับปรุงนโยบายข้างต้น โดยให้สอดคล้องกับสภาพสังคม วัฒนธรรม ตลอดจนความต้องการของท้องถิ่นในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงขอให้ท่านพิจารณานโยบายแต่ละข้อ โดยให้ตรงกับความคิดเห็นของท่านให้มากที่สุด แล้วขีดเครื่องหมาย / ลงในช่องใดช่องหนึ่งใน ๕ ช่อง แต่เพียงช่องเดียว การเลือกขีดช่องใดช่องหนึ่งนั้น ให้ถือเกณฑ์ ดังนี้

ขีดช่องมากที่สุด หมายถึง นโยบายนั้นตรงกับความคิดเห็น หรือท่านเห็นด้วยมากที่สุด

ขีดช่องมาก หมายถึง นโยบายนั้นตรงกับความคิดเห็น หรือท่านเห็นด้วยมาก

ขีดช่องปานกลาง หมายถึง นโยบายนั้นตรงกับความคิดเห็น หรือท่านเห็นด้วยบ้าง แต่ไม่มากครั้งต่อครั้ง

ขีดช่องน้อย หมายถึง นโยบายนั้นไม่ตรงกับความคิดเห็น หรือท่านไม่เห็นด้วยเพียงเล็กน้อย

ขีดช่องน้อยที่สุด หมายถึง นโยบายนั้นไม่ตรงกับความคิดเห็น หรือท่านไม่เห็นด้วยมากที่สุด

นโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม ของรัฐ	ทัศนคติของชาวไทยมุสลิมที่มีต่อก่อนนโยบาย ผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐ					ของนี้สำหรับ ผู้วิจัย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
<u>กานภาษา</u> ๑. รัฐส่งเสริมให้ชาวไทยที่นับถือ ศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดน ภาคใต้เห็นประโยชน์ของการฟัง พูด อ่าน และเขียนภาษาไทย						๑ ○
๒. รัฐส่งเสริมให้ชาวไทยที่นับถือ ศาสนาอิสลามเรียนรู้อาษาไทยซึ่ง เป็นภาษากลางและใช้เป็นภาษา ราชการของประเทศ						๒ ○
๓. รัฐส่งเสริมให้ชาวไทยที่นับถือ ศาสนาอิสลามนิยมฟัง พูด อ่าน และเขียนภาษาไทยเพื่อประโยชน์ ในการสื่อสารสัมพันธ์ระหว่างคนในชาติ						๓ ○
๔. รัฐส่งเสริมให้มีหลักสูตรและ แบบเรียนภาษาไทยสำหรับชาวไทย ที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัด ชายแดนภาคใต้ขึ้นโดยเฉพาะ						๔ ○

นโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม ของรัฐ	ทัศนคติของชาวไทยมุสลิมที่มีต่อนโยบาย ผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐ					ของนี้สำหรับ ผู้วิจัย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
๕. รัฐสนับสนุนให้บุตรหลานของผู้นำ ท้องถิ่นและผู้นำศาสนาอิสลามใน จังหวัดชายแดนภาคใต้มีการศึกษา ชั้นสูง ทั้งนี้เพื่อให้บุตรหลานของ ผู้นำดังกล่าวได้เรียนรู้และใช้ ภาษาไทยอย่างแพร่หลาย						๕ ☐
๖. รัฐสนับสนุนให้มีการปรับปรุงการ ดำเนินการของโรงเรียนเอกชน สอนศาสนาอิสลามโดยให้นักเรียน ที่นับถือศาสนาอิสลามนิยมเรียน วิชาสามัญเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้ นักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลาม ดังกล่าวพูดและใช้ภาษาไทยอย่าง แพร่หลายตลอดจนเกิดประโยชน์ ในการประกอบอาชีพและการ ดำรงชีวิต						๖ ☐
๗. รัฐส่งเสริมให้ครูสอนศาสนา อิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่พูดภาษาไทยไม่ได้ ได้ฝึกอบรม ภาษาไทยขึ้นเบื้องต้น						๗ ☐

นโยบายผลสัมฤทธิ์ทางวัฒนธรรม ของรัฐ	ทัศนคติของชาวไทยมุสลิมที่มีต่อนโยบาย ผลสัมฤทธิ์ทางวัฒนธรรมของรัฐ					ของนี้สำหรับ ผู้วิจัย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
๘. รัฐสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการ เปลี่ยนชื่อ เช่น ชื่อสถานที่ ชื่อคน ฯลฯ จากภาษามลายูท้องถิ่น หรือ ภาษาอาหรับ เป็นภาษาไทย						๘ ☐
๙. รัฐส่งเสริมให้รักษาวัฒนธรรม ภาษามลายูท้องถิ่นของชาวไทยที่นับถือ ศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดน ภาคใต้						๙ ☐
๑๐. รัฐส่งเสริมให้ใช้ภาษาไทยในการ สอนศาสนาอิสลามในระดับพื้นฐาน						๑๐ ☐
<u>ด้านความเชื่อ</u> ๑๑. รัฐมุ่งปลูกฝังให้ชาวไทยที่นับถือ ศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีเจตคติที่ถูกต้องในความเป็นคนไทย						๑๑ ☐
๑๒. รัฐมุ่งปลูกฝังความสำนึกความเป็น คนไทยให้เกิดขึ้นในจิตใจของชาวไทย ที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัด ชายแดนภาคใต้						๑๒ ☐

นโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม ของรัฐ	ทัศนคติของชาวไทยมุสลิมที่มีต่อนโยบาย ผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐ					ของนี้สำหรับ ผู้วิจัย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
๓. รัฐมุ่งปลูกฝังให้ชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความเชื่อมั่นศรัทธาในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข						๓ ☐
๔. รัฐมุ่งปลูกฝังให้ชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความจงรักภักดีต่อสถาบันหลักของชาติ คือ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์						๔ ☐
<u>ด้านศาสนา</u>						
๑. รัฐสนับสนุนและให้ความอุปถัมภ์คอกิจการศาสนาอิสลาม						☐
๒. รัฐส่งเสริมให้มีการสอนศาสนาอิสลามแก่ชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในโรงเรียนของรัฐบาลทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา						๒ ☐

นโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม ของรัฐ	ทัศนคติของชาวไทยมุสลิมที่มีต่อก่อนนโยบาย ผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐ					ของนี้สำหรับ ผู้วิจัย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
๓. รัฐส่งเสริมให้มีพิธีกรรมทาง ศาสนาทั้งศาสนาพุทธและศาสนา อิสลามในโรงเรียนและหน่วยงานของ รัฐในจังหวัดชายแดนภาคใต้						๓ ☐
๔. รัฐส่งเสริมให้ข้าราชการใน จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความเข้าใจ ต่อความเชื่อในศาสนาของ ประชาชนในพื้นที่						๔ ☐
๕. รัฐส่งเสริมให้ชาวไทยทุกคน ยอมรับในความแตกต่างทางศาสนา เพื่อจะได้เข้าใจกันและอยู่ร่วมกัน อย่างสันติ						๕ ☐
๖. รัฐส่งเสริมให้มีการอบรมชาวไทย ที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัด ชายแดนภาคใต้ให้เข้าใจหลักศาสนา อิสลามในแนวทางที่ถูกต้อง						๖ ☐
๗. รัฐส่งเสริมให้เปิดโรงเรียน เอกชนสอนศาสนาอิสลามเพื่อสอน ศาสนาได้อย่างเสรีในจังหวัดชายแดน ภาคใต้						๗ ☐

นโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม ของรัฐ	ทัศนคติของชาวไทยมุสลิมที่มีต่อนโยบาย ผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐ					ข้อนี้สำหรับ ผู้วิจัย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
<p><u>ค่านิยมธรรมเนียมประเพณี</u></p> <p>๑. รัฐส่งเสริมให้ชาวไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยอมรับในความแตกต่างค่านิยมธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมค่านิยมอื่นๆ เพื่อจะได้เข้าใจกันและกันและอยู่ร่วมกันอย่างสันติ</p>						๑ ☐
<p>๒. รัฐส่งเสริมให้ข้าราชการในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ศึกษาอบรมเพื่อให้รู้และเข้าใจเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมค่านิยมอื่นๆ ของชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้</p>						๒ ☐
<p>๓. รัฐมีนโยบายให้ข้าราชการในจังหวัดชายแดนภาคใต้บริหารงานและปฏิบัติการโดยอนุโลมให้เข้ากับขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมค่านิยมอื่นๆ ของชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้</p>						๓ ☐

นโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม ของรัฐ	ทัศนคติของชาวไทยมุสลิมที่มีต่อนโยบาย ผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของรัฐ					ของนี้สำหรับ ผู้วิจัย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
๔. รัฐส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์และ ฟื้นฟูขนบธรรมเนียมประเพณีและ วัฒนธรรมค่านิยมอื่นๆของชาวไทยที่นับถือ ศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งนี้เพื่อ เป็นมรดกทางวัฒนธรรม						๔
๕. รัฐส่งเสริมให้เยาวชนไทยใน จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้เรียนรู้ขนบ ธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม ค่านิยมอื่นๆ ของชาวไทยในภูมิภาคอื่น อันเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทย						๕

ตอนที่ ๓

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายทางวัฒนธรรมของรัฐ

คำชี้แจง กรุณาแสดงข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายทางวัฒนธรรมของรัฐให้
สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพสังคม วัฒนธรรม และความต้องการของท้องถิ่นเป็นข้อๆ

๑.....

.....

๒.....

.....

๓.....

.....

๔.....

.....

๕.....

.....

นางสาวพรพันธุ์ เขมคุณาภัย